

JAARVERSLAG

**20
17**

MUSEUM DE
FUNDATIE

INHOUDSOPGAVE

Missie en doelstellingen	5
Directieverslag	10
Verslag van de Raad van Toezicht	16
Bezoekersaantallen	25
Bedrijfsvoering	37
Tentoonstellingen	38
Publicaties	63
BankGiro Loterij, Sponsors, Fondsen, Vrienden	67
Overige activiteiten	68
Collectie	72
Bibliotheek en documentatie	89
Publiciteit	90
Educatie en voorlichting	101
Personeel en organisatie	107
Organogram	110
Financiën	112
Contact	118
Colofon	119

MISSIE EN DOELSTELLINGEN (BELEIDSPAN 2017-2020)

Missie

“Een overgave aan de beste uitingen van de menselijke geest uit alle tijden en volkeren voert naar een hoger niveau en brengt rust. Het betekent een verrijking, waar men lang met vreugde aan terug denkt.”

Dirk Hannema

Museum de Fundatie plaatst kunst midden op het maatschappelijk speelveld, is een ideeëngenerator en verbinder. Het is een dynamisch museum en wil de passie voor de beeldende kunst overbrengen op een groot en breed publiek.

Een topcollectie beeldende kunst, spraakmakende tentoonstellingen en markante locaties, Museum de Fundatie is van iedereen.

Doelstellingen

Museum de Fundatie is een propagandist voor de beeldende kunst en wil zoveel mogelijk mensen de gelegenheid bieden in aanraking te komen met kunst en cultuur. Op zijn twee schitterende locaties in Zwolle en Heino/Wijhe toont Museum de Fundatie de volledige bandbreedte van zijn collecties. De collecties zijn van nationale betekenis met een reeks internationale topstukken. Museum de Fundatie breidt de collecties regelmatig uit met aankopen, schenkingen en langdurige bruiklenen.

De aantrekkelijkheid van Museum de Fundatie wordt in belangrijke mate bepaald door zijn ambitieuze en spraakmakende tentoonstellingsprogramma, dat zich inhoudelijk baseert op de collecties en het hele spectrum van (potentiële) museumbezoekers wil aanspreken. Veel aandacht is er voor het gelijktijdig programmeren van publiekslievelingen en meer specialistische tentoonstellingen. De rol die de kunsten spelen in de wereld in verleden, heden en toekomst is een voortdurend focuspunt van Museum de Fundatie.

Museum de Fundatie wil een breed palet van publieksgroepen aan zich binden. Van kunstgeïnteresseerden, scholieren, wetenschappers, kunstenaars, creatieve ondernemers tot verblijfstoeristen en dagrecreanten. Door het laagdrempelige tentoonstellingsprogramma heeft Museum de Fundatie zich de afgelopen jaren ontwikkeld tot een museum waar publiek voor het eerst geconcentreerd kennis maakt met beeldende kunst. Museum de Fundatie legt veel nadruk op goede educatie, die in nauwe samenwerking met scholen en educatieve organisaties wordt ontwikkeld en verspreid. De relatie tussen beeldende kunst en andere media waarmee ons publiek en met name jonge mensen worden geconfronteerd is een belangrijk onderwerp. De rol van de kunsten door de eeuwen heen, van propagandist van wereldlijke macht en

religie, autonomie en persoonlijke ontwikkeling en drager van maatschappelijke vernieuwing, wordt hiermee verbonden en uitgediept. Museum de Fundatie helpt meningen te vormen en is een podium voor discussie over de rol van de kunst.

Museum de Fundatie presenteert zich landelijk en internationaal en is sterk verbonden met het Oost-Nederlandse en Overijsselse cultuurleven. Sinds 1958 gevestigd in Kasteel het Nijenhuis en sinds 2005 uitgebreid met een tweede vestiging in Zwolle is het museum een vast en geprononceerd onderdeel van de Overijsselse en Zwolse identiteit. Museum de Fundatie wil zijn aantrekkingskracht op grote bezoekersstromen gebruiken ten faveure van de groei en bloei van Overijssel en Zwolle. Op het gebied van economie, vestigingsklimaat, provincie- en stadsmarketing is Museum de Fundatie een culturele motor met hoog maatschappelijk rendement. Museum de Fundatie onderhoudt een groot netwerk van ondernemers, onderwijs, overheden en culturele collegae en staat midden op het maatschappelijk speelveld.

Museum de Fundatie is een platform voor creatief talent. Het museum geeft beeldend kunsttalent uit Overijssel en Zwolle een (inter)nationaal podium. Museum de Fundatie beweegt zich in het netwerk van de creatieve industrie en werkt daarin intensief samen met opleidingen en creatieve ondernemers. Museum de Fundatie biedt plaats voor vernieuwing en ontwikkeling.

Museum de Fundatie zorgt goed voor zijn collecties. Verantwoord tentoonstellen en opslaan, maar ook deugdelijk ontsluiten en door acquisities uitbreiden, restaureren en verbeteren hebben voortdurende aandacht. De afgelopen jaren zijn een reeks belangrijke werken aan de collectie van Museum de Fundatie en aan de Provinciale kunstcollectie toegevoegd. De collectie is de basis van het museum. De Fundatie zal dan ook met grote inzet de kwaliteit van zijn collectie met nieuwe verwervingen blijven vergroten.

Museum de Fundatie heeft een effectieve en transparante organisatie, waarin de door de overheden geïnvesteerde subsidiegelden, gelden van fondsen en sponsorbijdrages door het bedrijfsleven een optimaal rendement hebben. Het museum en zijn besturingsmodel voldoen aan de principes en best practice-bepalingen van de Code Cultural Governance: goed bestuur, adequaat toezicht en transparante verantwoording.

Museum de Fundatie streeft in zijn activiteiten naar duurzaamheid: presteren met respect voor mensen en binnen ecologische randvoorwaarden.

Museum de Fundatie is open, gericht op samenwerking en deelt zijn kennis met zijn collegae in stad en provincie.

MUSEUM DE FUNDATIE DANKT

Zwolle

**DOOR HET NIET AFLATENDE ENGAGEMENT VAN DE PROVINCIE OVERIJSEL EN DE GEMEENTE ZWOLLE
HEEFT MUSEUM DE FUNDATIE EEN STEVIGE BASIS OM ZIJN ACTIVITEITEN TE ONTPLOOIEN.**

Museum de Fundatie: architectonisch icoon

DIRECTIEVERSLAG

Museum de Fundatie heeft in 2017 een reeks bijzondere tentoonstellingen laten zien op zijn beide locaties Fundatie Zwolle en Kasteel het Nijenhuis. Ook breidde het museum zijn aanwezigheid buiten de museummuren verder uit.

Tentoonstellingsprogramma

Het oeuvre van de Leipziger schilders Werner Tübke en Wolfgang Mattheuer werd voor het eerst buiten Duitsland met grote overzichtstentoonstellingen gepresenteerd. Hiermee onderstreepte Museum de Fundatie wederom zijn bijzondere aandacht voor kunst uit Duitsland. In dit geval twee toonaangevende stichters van de Leipziger Schule. Van beide kunstenaars is er belangrijk werk als langdurig bruikleen en schenking in de collectie van Museum de Fundatie achtergebleven. Dit zorgt voor een blijvende verankering van de Leipziger Schule in de collectie van Museum de Fundatie en in de collectie Nederland, waar beide kunstenaars tot nog toe niet vertegenwoordigd waren. De voortdurende aandacht van Museum de Fundatie voor de verbinding tussen kunst en ideologie kreeg bij de Werner Tübke-tentoonstelling extra nadruk. Deze kunstenaar heeft met het Panoramafresco dat hij vervaardigde in de DDR vermoedelijk de grootste artistieke staatsopdracht van de 20ste eeuw uitgevoerd. De tentoonstelling van Tübke werd daarmee een bijzonder podium voor discussie over kunst, moraliteit en propaganda, die tot in de Duitse media werd gevoerd.

Ook de eerste museale solotentoonstelling *Leap of Faith* van de zeer succesvolle Nederlandse kunstenaar Joseph Klibansky was voer voor debat. Waar aan de ene kant zijn inventiviteit, vakmanschap en gevoel voor de tijdgeest worden geroemd zijn er anderzijds stemmen die hem effectbejag en oppervlakkigheid verwijten. Museum de Fundatie liet zijn werk in een fraaie en precieze tentoonstelling zien.

In de zomertentoonstellingen werden de vrijwel vergeten schilder en docent aan de Rijksacademie Friso ten Holt en zijn leerling Jeroen Krabbé getoond in een dubbeltentoonstelling. Ook liet Museum de Fundatie een reeks van 12 portretten van de hand van Bob Dylan zien. Met de ZomerExpo te gast was er een verrassend aanbod van schilderijen, tekeningen, video's, foto's, sculpturen en installaties. Van ingetogen tot uitgelaten, alles gegroepeerd rond het thema *water*. Het najaar tekende zich door veel publiciteit rond journalist-interviewer Frénk van der Linden. 25 van zijn journalistieke portretten gingen een dialoog aan met beeldende kunstportretten. Van de internationaal gerenommeerde fotograaf Jan Banning was de serie *Red Utopia* te zien.

BankGiroLoterij

WIN MEER, BELEEF MEER

MUSEUM DE FUNDATIE MAAKT DEEL UIT VAN DE BENIFICIËNTENFAMILIE VAN DE BANKGIRO LOTERIJ. MET GELDEN VAN DE BANKGIRO LOTERIJ DOET HET MUSEUM AANKOPEN EN MAAKT HET MUSEUM DE COLLECTIE VOOR EEN BREED PUBLIEK TOEGANKELIJK.

NAAST DE JAARLIJKSE BIJDRAGE VAN DE BANKGIRO LOTERIJ VAN 300.000 EURO IS 360.752 EURO VIA GEOORMERKT WERVEN BIJEENGEBRACHT DOOR DE DEELNEMERS VAN DE BANKGIRO LOTERIJ.

Albert Verlinde en
Ralph Keuning,
20 februari 2018

Met *Droomwerk* van Marte Röling, *Hortus* van Markus Matthias Krüger, *Noordelijke Ziel* van Françoise Stoop en *Klaar om te Dragen* van Eva van Kempen had ook Kasteel het Nijenhuis een mooi en gevarieerd tentoonstellingsprogramma.

Museum de Fundatie bespeelde het Parademuseum met een multimediale tentoonstelling van het Overijsselse talent Elise van der Linden. Er werd samen met Lowlands een nieuw monumentaal beeld in opdracht gegeven en getoond: *Mikkel* van Tom Claassen. Op de kunst- en antiekbeurs PAN Amsterdam kreeg Museum de Fundatie twee dagen podium met het tonen van twee recente aanwinsten en FundatieTalks van Ralph Keuning. Verder waren we aanwezig op de Uitmarkt en reisden we mee met de portrettentoonstelling *FACE TIME* op grote NS-stations. In de imposante Gieterij van ROC van Twente in Hengelo werd een nieuwe FUNDATIEfusion geopend. En voor het Academiehuis (de Grote Kerk) in Zwolle initieerde het museum de tentoonstelling *Poor but Proud* van Humberto Tan. 2017 is een jaar waarin Museum de Fundatie vooral veel voor Nederland nieuwe kunst liet zien.

Bezoekers

Museum de Fundatie ontving in 2017 245.000 bezoekers: 195.000 in de Fundatie Zwolle en 50.000 in Kasteel het Nijenhuis. Het Parademuseum van de Fundatie met Elise van der Linden werd 16.800 keer bezocht. Hiermee kende het museum qua publieksbelangstelling een redelijk jaar. Wij beseffen dat we na jaren van gestage groei ook tevreden kunnen zijn met een dergelijk bezoekerscijfer.

Collectie

In 2017 slaagde Museum de Fundatie erin een reeks van zes grootformaat werken van de 18de-eeuwse Nederlandse kunstenaar Mattheus Terwesten te verwerven met steun van de Vereniging Rembrandt en de BankGiro Loterij. Deze schilderijen hingen in Kasteel het Nijenhuis en werden daar vanuit in 1934 bij een inboedelverveiling verkocht. De werken worden na restauratie teruggeplaatst in het Nijenhuis waar ze samen met de in 2017 gerestaureerde beeldengroep van de 18de-eeuwse beeldhouwer Hendrik Ansum een geweldig ensemble vormen. Het museum verwierf met steun van de BankGiro Loterij het beeld *Reflections of Youth* van Joseph Klibansky, een monumentaal Sallands landschap van Jeroen Krabbé en twee schilderijen van Rob Scholte, aan wie Museum de Fundatie in 2019 een overzichtstentoonstelling zal wijden. Een bijzondere aanwinst was de muzieksculptuur van de componist en pianist Michiel Borstlap. Zijn werk *Audire en Videre I* is speciaal gemaakt voor het atrium van de Fundatie Zwolle. Voor de collectie van de provincie Overijssel werden naast *Mikkel* van Tom Claassen een reeks werken van Marte Röling aangekocht. Verder ontvingen we werk van Daan van Golden, Jan Cremer, Gerard ter Borch, Caspar Berger, Larisa Sitar, Bert Nienhuis, Jan Banning, Claire Felicie, Elise van der Linden en Yoke Matze als schenking of in langdurig bruikleen.

MUSEUM DE FUNDATIE DANKT

Zwolle

provincie Overijssel

BankGiroLoterij
WIN MEER, BELEEF MEER

EN FOUNDERS

Wijzonol

WAANDERS

Windesheim

deltion college

O. DE LEEUW GROEP

Rabobank

NOVON
SCHOONMAAK

unica

Vitens
LAAT WATER VOOR JE WERKEN

WILCO
ART BOOKS
The Art of Printing

Tentoonstellingen 2018

Wat betreft tentoonstellingen stond 2017 ook in het teken van de voorbereiding van twee belangrijke tentoonstellingen voor 2018: *Neo Rauch Dromos Schilderijen 1993-2017* en *Giacometti-Chadwick, Facing Fear*. Deze beide tentoonstellingen hebben veel internationale bruiklenen en een ambitieniveau dat uitstijgt boven alle tentoonstellingen die tot nu toe in Museum de Fundatie te zien zijn geweest. Gezien de zeer hoge kosten die deze projecten met zich meebrengen, zijn extra reserveringen nodig in de bestemmingsfondsen voor tentoonstellingen en internationale topproducties. Dankzij een legaat van mevrouw A.J. van der Hoeven-van Ingen kon het fonds internationale topproducties extra versterkt worden. Museum de Fundatie wil met de tentoonstellingen in 2018, die zoveel inspanning hebben gevraagd in 2017, zijn internationale positie versterken en recht doen aan de kwaliteit van zijn collecties.

Tenslotte

Museum de Fundatie ziet zijn ambities weerspiegeld in de ambities van de Provincie Overijssel en de Gemeente Zwolle om op een hoog niveau cultureel aanbod te presenteren voor een breed geschakeerd publiek. Museum de Fundatie wil een museum zijn voor iedereen, zonder drempel en met een mix aan tentoonstellingen die voor steeds wisselende groepen mensen interessant is en prikkelt en nieuwsgierig maakt. De keuze om met satellietvestigingen, de *FUNDATIEfusions*, juist nieuw publiek te bereiken met kunst baseert op de analyse dat ondanks de laagdrempeligheid van veel van het aanbod van Museum de Fundatie nog vele mensen niet naar musea komen. De beste manier om deze publieksgroepen te bereiken is om de kunst naar hen toe te brengen. Wij krijgen veel positieve respons op onze aanwezigheid in gemeentehuizen, scholen en op festivals.

Museum de Fundatie werkt intensief samen met veel partners binnen en buiten de culturele sector, in Overijssel, Zwolle, Nederland en de wereld, smeedt allianties en is vraagbaak. Het museum draagt bij aan het profiel van de Provincie Overijssel en de Gemeente Zwolle, is een bezoekersmagneet, een generator van artistieke activiteit en een impuls voor de creatieve industrie, toeristensector en economie van stad en provincie. Museum de Fundatie prijst zich gelukkig met betrokken subsidiërende overheden, de Provincie Overijssel en de Gemeente Zwolle. De samenwerking met de BankGiro Loterij was in 2017 weer fantastisch en leidde tot de hoogste bijdrage ooit. Ook de fondsen, onze sponsors, founders en vrienden toonden grote betrokkenheid.

Museum de Fundatie ligt op koers en zet aan om zijn grote ambities voor de toekomst gestaag gestalte te geven.

Ralph Keuning

Directeur Museum de Fundatie

Bestuurder Hannema-de Stuers Fundatie

MUSEUM DE FUNDATIE DANKT

**GEDURENDE HET JAAR DROEGEN DEZE FONDSEN BIJ AAN DE REALISERING
VAN HET TENTOONSTELLINGSPROGRAMMA VOOR 2017 EN VOOR 2018.**

VERSLAG VAN DE RAAD VAN TOEZICHT

Museum de Fundatie onderschrijft de Governance Code Cultuur en volgt het daarin beschreven Raad van Toezichtmodel. Volgens dit model is de directeur/bestuurder verantwoordelijk voor de dagelijkse sturing en houdt de Raad hierop toezicht en heeft daarbij een controlerende, stimulerende en adviserende rol.

De directeur/bestuurder is verantwoordelijk voor het in acht nemen van de Governance Code Cultuur. Op de website van Museum de Fundatie wordt gemeld dat en op welke wijze het museum de Code toepast. Deze toepassing sluit aan bij de doelstelling, aard en omvang van de organisatie. De Code is besproken in een vergadering van de Raad van Toezicht en de directeur/bestuurder. Wanneer het museum afwijkt van de Code wordt dit vermeld in het jaarverslag.

Ten minste eens in de vier jaar bespreekt de Raad van Toezicht het besturingsmodel. Het Raad van Toezichtmodel kent een geprofessionaliseerd bestuur, in de vorm van een directeur/bestuurder. De huidige directeur/bestuurder heeft een contract voor onbepaalde tijd. De Raad van Toezicht draagt zorg voor een evaluatie van zijn functioneren en vergadert ten minste eenmaal per jaar buiten aanwezigheid van de directie. Bij het ontstaan van een vacature maakt de Raad van Toezicht een profielschets op. Vacatures binnen de Raad van Toezicht worden openbaar gemaakt. Voor de samenstelling van de Raad van Toezicht wordt gehandeld in overeenstemming met de profielschets en wordt er gelet op diversiteit in leeftijd, etnische achtergrond en geslacht.

Leden van de Raad van Toezicht vermijden elke vorm van belangenverstrengeling. De Raad van Toezicht maakt mogelijk vormen van belangenverstrengeling bespreekbaar binnen de vergaderingen en handelt op de juiste wijze indien aan de orde. De Raad van Toezicht is onbezoldigd. Museum de Fundatie valt onder de werking van de *Wet normering bezoldiging topfunctionarissen (WNT)*.

In het verslagjaar 2017 vergaderde de Raad van Toezicht vier maal met de directeur/bestuurder en eenmaal zonder de directeur/bestuurder. In de vergaderingen kwam altijd aan de orde: de strategie, de realisatie van de doelstellingen, het risicobeheer, het financiële beleid en de financiën, de bezoekersaantallen en de tentoonstellingen.

MET STEUN VAN DE VERENIGING REMBRANDT EN DE BANKGIRO LOTERIJ KON MUSEUM DE FUNDATIE EEN VROEG 18E-EEUWSE SERIE VAN 6 WANDSCHILDINGEN AANKOPEN DIE TOT 1934 IN KASTEEL HET NIJENHUIS HEEFT GEHANGEN. OP DE ENORME DOEKEN IS DE MYTHE VAN DIDO EN AENEAS VERBEELD DOOR DE GEBROEDERS AUGUSTINUS EN MATTHEUS TERWESTEN. VAN MATTHEUS, IN ZIJN TIJD EEN BELANGRIJK KUNSTENAAR, WAREN GEEN WANDSCHILDINGEN MEER AANWEZIG IN NEDERLAND.

Augustinus en Mattheus Terwesten, *Dido op de troon met bedienden*, olieverf op doek, 283 x 218,5 cm
Museum de Fundatie (verworven met steun van de Vereniging Rembrandt en de BankGiro Loterij), Zwolle en Heino/Wijhe

De Raad van Toezicht beschikt over een reglement. Binnen de Raad van Toezicht is de onderlinge taakverdeling, de werkwijze van de Raad van Toezicht en de omgang met de directeur/bestuurder duidelijk. De Raad van Toezicht benoemt de externe accountant en stelt diens beloning vast.

De benoeming van de accountant geldt voor een periode van maximaal vier jaar. Na een grondige beoordeling vindt herbenoeming plaats voor opnieuw een periode van maximaal vier jaar.

De financiële commissie, bestaande uit de heer D. van Vliet en de heer K. Meijer, de directeur en het hoofd bedrijfsvoering, kwam in 2017 vier maal bijeen. Besproken werden onder meer de financiële kwartaalrapportages, risicomanagement, sponsoring en de financiële aspecten van aankopen voor de collectie (waar nodig met taxaties).

De voorzitter, de heer R.H.L.M. van Bortel en de heer G.L. Sporre, hebben jaarlijks een functioneringsgesprek met de directeur.

Samenstelling Raad van Toezicht

Voorzitter

Dhr. mr. R.H.L.M. van Bortel

Leden

Mw. drs. W.E. van Aalst

Mw. mr. D.C. Hannema

Dhr. S. Hannema

Dhr. drs. K. Meijer

Dhr. dr. G.L. Sporre

Dhr. ir. D. van Vliet

Directie/bestuur

Dhr. drs. R.H. Keuning

Rooster van aftreden

Naam	Datum benoeming	Aftreden 1^e periode	Aftreden 2^e periode
Dhr. S. Hannema	14 augustus 2007	14 augustus 2012	14 augustus 2017
Dhr. dr. G.L. Sporre	1 februari 2010	1 februari 2014	1 februari 2018
Mw. drs. W.E. van Aalst	14 augustus 2015	14 augustus 2019	
Dhr. mr. R.H.L.M van Bortel voorzitter	1 oktober 2015	1 oktober 2019	
Dhr. drs. K. Meijer	14 augustus 2015	14 augustus 2019	
Dhr. ir. D. van Vliet	14 augustus 2015	14 augustus 2019	
Mw. mr. D.C. Hannema	19 december 2017	19 december 2022	

Nevenfuncties

Mw. drs. W.E. van Aalst: Bestuurder/hoofdredacteur Human, Senior Adviseur BMC Advies, Directeur Nederlands Film Festival, bestuurslid Stichting FOTODOK, Space for Documentary.

Dhr. mr. R.H.L.M. van Bortel: CEO Nederlandse Spoorwegen, lid RvC APG Groep, lid dagelijks bestuur VNO-NCW, bestuurslid Stichting Steun Alzheimercentrum VUmc, voorzitter Stichting Geschiedschrijving Gorinchem.

Mw. mr. D.C. Hannema: Zelfstandig gevestigd adviseur in bouw- en aanbestedingsrecht, Directeur Hotel Paal 8 Terschelling.

Dhr. S. Hannema: zelfstandig marketing en communicatie adviseur bij Zoepmedia BV.

Dhr. drs. R.H. Keuning: lid RvA Stadsmarketing Zwolle, lid kring adviseurs Raad voor Cultuur, lid bestuur Natura Docet, ambassadeur Internationale Hanzedagen 2017, ambassadeur Jeugdcultuurfonds Overijssel, lid RvA ROC Deltion, recensent Nu te zien AVRO/TROS, lid Creative Board Regio Zwolle.

Dhr. drs. K. Meijer: directeur/bestuurder Orkest van het Oosten, partner Provocis, voorziter RvC woningcorporatie Mooiland, vice voorzitter RvT ROC Deltion, lid bestuur Stichting Bevrijdingsfestival Overijssel.

Dhr. dr. G.L. Sporre: voorzitter RvT RTV Oost, voorzitter RvT Zwolse Schouwburgen Odeon De Spiegel, commissaris Afval Energie Bedrijf Gemeente Amsterdam, voorzitter Bas van der Goor Foundation (Sport en Diabetes), lid Economic Board Regio Zwolle, voorzitter Nazorgcentrum Intermezzo (Isala Zwolle), bestuurslid Stichting Achmea Slachtoffer en Samenleving, lid Vereniging Achmea.

Dhr. ir. D. van Vliet: directeur UniVastgoed, voorzitter Unica Foundation, commissaris ITM, commissaris IJsseltechnologie, penningmeester Stichting Thorbecke.

Terugblik

De Raad van Toezicht stelt vast dat Museum de Fundatie gestaag verder bouwt aan zijn reputatie. Het museum heeft nationaal een uitstekende positie en profileert zich ook in toenemende mate internationaal. Dit hangt ten nauwste samen met het hoog geprofileerde tentoonstellingsbeleid, waarbij de Raad van Toezicht ook vaststelt dat in het kielzog daarvan de kwaliteit van de collectie door uitgekende aankopen steeds groter wordt. Daarbij is het bijzonder verheugend om te zien dat de collectie van het museum is verrijkt met een aantal belangrijke schenkingen en langdurige bruiklenen.

Museum de Fundatie is cultureel boegbeeld en aanjager van creativiteit, plek van talentontwikkeling en economische factor van betekenis in de provincie Overijssel en de stad Zwolle. Dit wordt alom gewaardeerd en gedragen, stelt de Raad van Toezicht tevreden vast. De grote ambitie van het museum om hierin voortdurend de excellentie te zoeken met projecten die zich op wereldniveau bevinden moedigt de Raad van Toezicht aan. In de zo broodnodige financiële basis voor deze projecten wordt voorzien door de reserve tentoonstellingen en de reserve internationale topproducties. Beide reserves zijn in 2017 op niveau gebracht, zodat in 2018 een zeer ambitieus internationaal programma in de Fundatie Zwolle kan worden uitgevoerd. De tentoonstellingen van Neo Rauch en Giacometti-Chadwick zijn van een ongekend formaat en ambitieniveau voor Museum de Fundatie. De Raad van Toezicht heeft alle vertrouwen dat de competente en slagkrachtige organisatie van Museum de Fundatie, gesteund door adequate financiële middelen in de reserves, van de tentoonstellingen een groot succes zal maken.

De Raad van Toezicht dankt nadrukkelijk de Provincie Overijssel en de Gemeente Zwolle voor de grote betrokkenheid bij Museum de Fundatie. De BankGiro Loterij zorgde voor een substantiële uitbreiding van de middelen voor aankoop en presentatie. De Vereniging Rembrandt hielp wederom bij een monumentale aankoop en de sponsors en vrienden van het museum droegen stevig bij aan het mooie jaar 2017. De Raad van Toezicht is hen allen buitengewoon erkentelijk.

Roger van Boxtel

Voorzitter Raad van Toezicht

BEZOEKERSAANTALLEN

In 2017 bezochten in totaal 244.631 mensen Museum de Fundatie. De Fundatie Zwolle werd door 195.401 mensen bezocht, Kasteel het Nijenhuis met beeldentuin in Heino/Wijhe ontving 49.230 bezoekers. De bezoekersaantallen in 2017 voldeden hiermee aan de verwachtingen.

GEREALISEERDE BEZOEKERSAANTALLEN 2017

Aantal bezoekers	2017	2016	2015
Fundatie Zwolle	195.401	228.463	266.005
Kasteel het Nijenhuis	49.230	55.081	45.159
Totaal	244.631	283.544	311.164

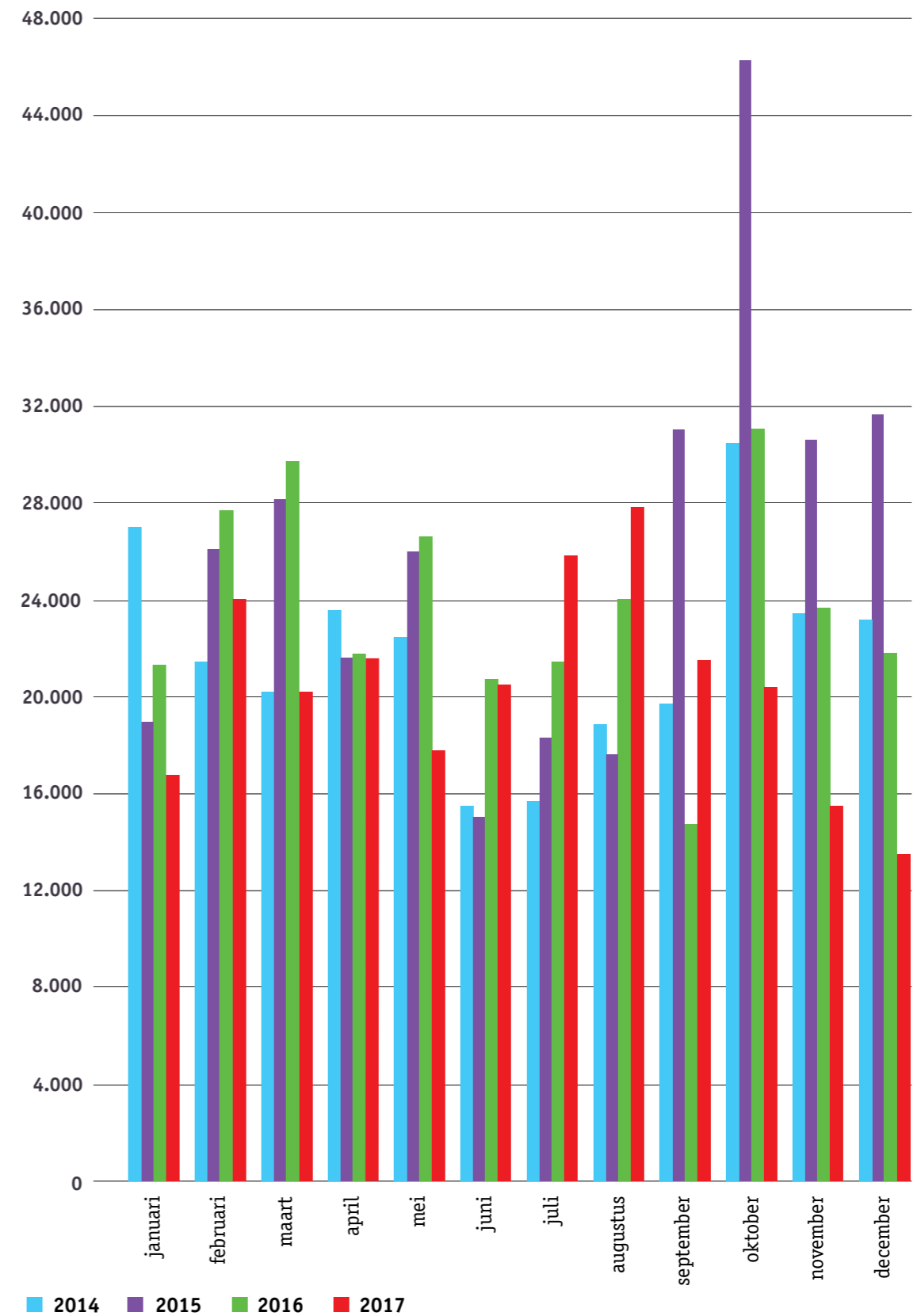
GEREALISEERDE OPBRENGSTEN

	2017	2016
Gemiddelde opbrengst entreegelden per bezoeker Fundatie Zwolle	5,86	4,60
Gemiddelde opbrengst entreegelden per bezoeker Kasteel het Nijenhuis	5,17	4,25
Gemiddelde opbrengst winkelverkoop per bezoeker Fundatie Zwolle	2,71	2,82
Gemiddelde opbrengst winkelverkoop per bezoeker Kasteel het Nijenhuis	1,79	1,73
Gerealiseerde omzet entreegelden Fundatie Zwolle	1.144.522	1.050.642
Gerealiseerde omzet entreegelden Kasteel het Nijenhuis	254.578	234.185
Gerealiseerde omzet winkelverkoop Fundatie Zwolle	529.177	643.847
Gerealiseerde omzet winkelverkoop Kasteel het Nijenhuis	88.199	95.057
	<u>2.016.476</u>	<u>2.023.731</u>
Afrekening museumjaarkaart voorgaande jaren	211.208	234.057
Totaal	<u>2.227.684</u>	<u>2.257.788</u>

BEZOEKERSAANTALLEN PER MAAND VAN MUSEUM DE FUNDATIE

	Fundatie Zwolle 2014	Kasteel Nijenhuis 2014	Totaal 2014	Fundatie Zwolle 2015	Kasteel Nijenhuis 2015	Totaal 2015	Fundatie Zwolle 2016	Kasteel Nijenhuis 2016	Totaal 2016	Fundatie Zwolle 2017	Kasteel Nijenhuis 2017	Totaal 2017
januari	25.372	1.824	27.196	17.804	1.394	19.198	18.423	2.838	21.261	14.506	2.249	16.755
februari	18.380	3.077	21.457	23.663	2.546	26.209	24.522	3.349	27.871	21.219	2.844	24.063
maart	15.287	4.893	20.180	24.641	3.551	28.192	24.824	4.583	29.407	16.846	3.430	20.276
april	17.690	5.971	23.661	17.433	3.946	21.379	16.827	4.853	21.680	16.295	5.060	21.355
mei	16.394	6.138	22.532	20.486	5.467	25.953	21.015	5.360	26.375	12.652	4.949	17.601
juni	9.831	5.702	15.533	10.870	4.060	14.930	15.961	4.679	20.640	15.031	5.417	20.448
juli	10.448	5.181	15.629	14.070	4.253	18.323	15.913	5.286	21.199	19.839	5.903	25.742
augustus	12.851	6.003	18.854	12.656	4.733	17.389	17.987	6.112	24.099	20.892	6.802	27.694
september	15.249	4.631	19.880	27.376	3.790	31.166	9.357	5.074	14.431	17.873	3.704	21.577
oktober	24.046	6.356	30.402	40.379	5.852	46.231	24.739	6.217	30.956	15.610	4.722	20.332
november	21.421	2.070	23.491	27.527	2.973	30.500	19.939	3.843	23.782	12.797	2.529	15.326
december	21.749	1.489	23.238	29.100	2.594	31.694	18.956	2.887	21.843	11.841	1.621	13.462
Totaal	208.718	53.335	262.053	266.005	45.159	311.164	228.463	55.081	283.544	195.401	49.230	244.631

BEZOEKERSAANTALLEN PER MAAND GRAFISCH WEERGEGEVEN

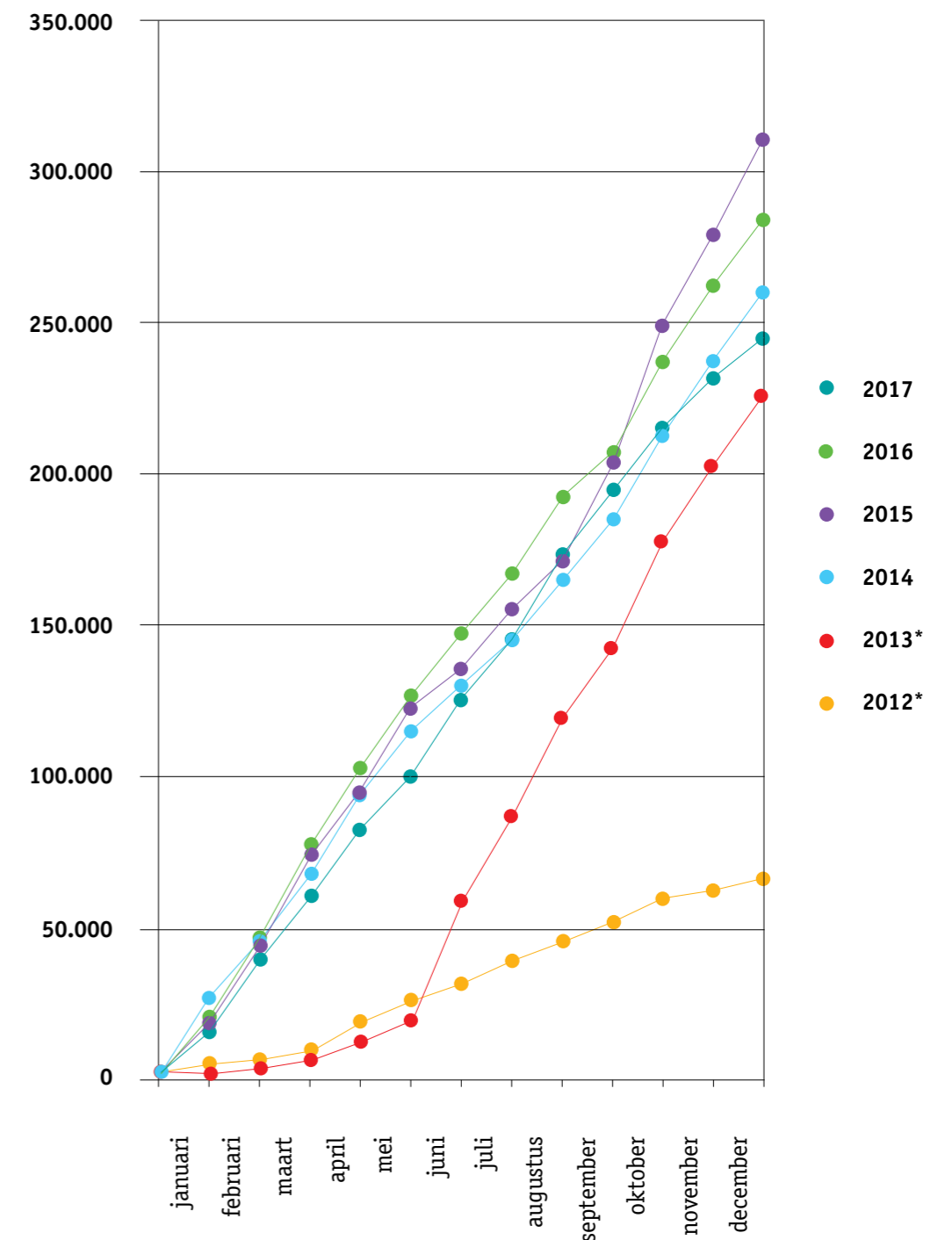

CUMULATIEVE BEZOEKERSAANTALLEN

	*2012	*2013	2014	2015	2016	2017
januari	4.606	1.376	27.196	19.198	21.261	16.755
februari	6.123	3.158	48.653	45.407	49.132	40.818
maart	9.002	5.925	68.833	73.599	78.539	61.094
april	18.598	12.008	92.494	94.978	100.219	82.449
mei	25.584	19.091	115.026	120.931	126.594	100.050
juni	31.318	58.785	130.559	135.861	147.234	120.498
juli	38.892	86.892	146.188	154.184	168.433	146.240
augustus	45.089	119.502	165.042	171.573	192.532	173.934
september	51.729	142.656	184.922	202.739	206.963	195.511
oktober	59.611	178.088	215.324	248.970	237.919	215.843
november	62.205	203.107	238.815	279.470	261.701	231.169
december	66.183	226.394	262.053	311.164	283.544	244.631

CUMULATIEVE BEZOEKERSAANTALLEN GRAFISCH WEERGEGEVEN

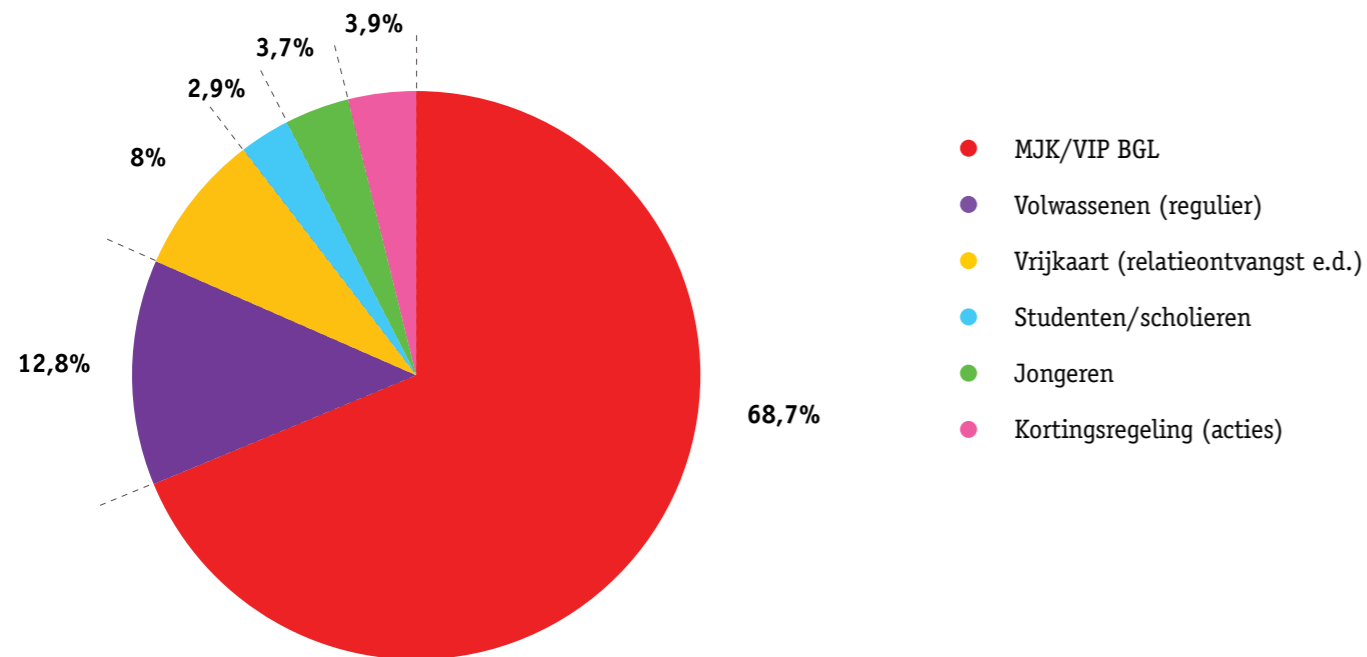

* Vanaf 1/2/2012 tot 31/5/2013 was de Fundatie Zwolle gesloten wegens uitbreiding.

BEZOEKERSPROFIEL 2017 NAAR BEZOEKERSOORT

Groepen	FUNDATIE ZWOLLE			KASTEEL			TOTAAL		
	Aantallen	Omzet	%	Aantallen	Omzet	%	Aantallen	Omzet	%
MJK/VIP BGL	136.913	679.432	70,1%	31.265	161.083	63,5%	168.178	840.514	68,7%
Volwassenen (regulier)	25.867	266.745	13,2%	5.499	57.065	11,2%	31.366	323.810	12,8%
Vrijkaart (relatieontvangst e.d.)	15.155	0	7,8%	4.469	0	9,1%	19.624	0	8,0%
Studenten/scholieren	4.433	20.818	2,3%	2.623	11.908	5,3%	7.056	32.726	2,9%
Jongeren	6.673	0	3,4%	2.283	0	4,6%	8.956	0	3,7%
Kortingsregeling (acties)	6.360	177.527	3,3%	3.091	24.523	6,3%	9.451	202.050	3,9%
Totaal	195.401	1.144.522	100%	49.230	254.578	100%	244.631	1.399.100	100%

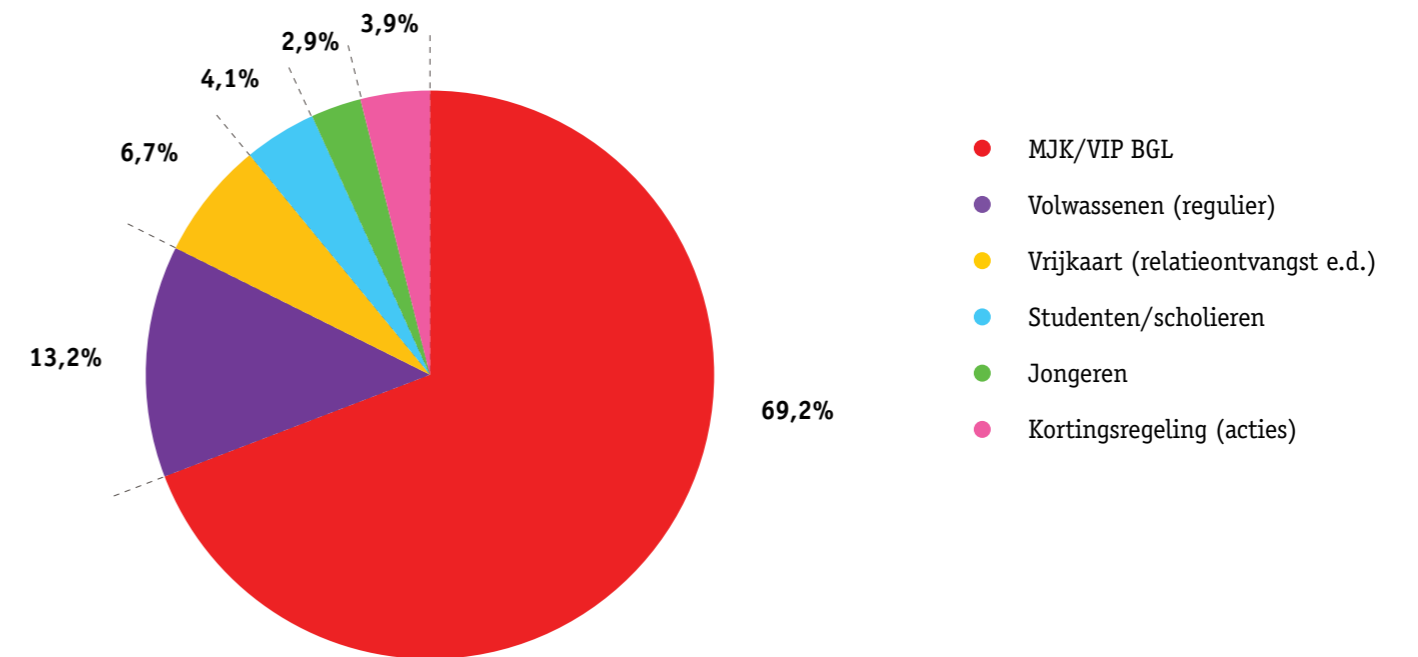
BEZOEKERSPROFIEL 2017 GRAFISCH WEERGEGEVEN

BEZOEKERSPROFIEL 2016 NAAR BEZOEKERSOORT

Groepen	FUNDATIE ZWOLLE			KASTEEL			TOTAAL		
	Aantallen	Omzet	%	Aantallen	Omzet	%	Aantallen	Omzet	%
MJK/VIP BGL	160.040	679.415	70,1%	36.101	153.259	65,5%	196.141	832.674	69,2%
Volwassenen (regulier)	31.443	280.971	13,8%	5.933	52.444	10,8%	37.376	333.416	13,2%
Vrijkaart (relatieontvangst e.d.)	15.157	0	6,6%	3.861	0	7,0%	19.018	0	6,7%
Studenten/scholieren	8.124	27.402	3,6%	3.592	10.542	6,5%	11.716	37.944	4,1%
Jongeren	6.180	0	2,7%	1.947	0	3,5%	8.127	0	2,9%
Kortingsregeling (acties)	7.519	46.146	3,3%	3.647	20.831	6,6%	11.166	66.976	3,9%
Totaal	228.463	1.033.934	100%	55.081	237.076	100%	283.544	1.271.010	100%

BEZOEKERSPROFIEL 2016 GRAFISCH WEERGEGEVEN

MUSEUM
BEELDEN
AAN ZEE

OVERIGE CIJFERS

Aantal rondleidingen	2017	2016	2015	2014
Fundatie Zwolle	155	213	263	285
Kasteel het Nijenhuis	79	59	42	84
Totaal	234	272	305	369

Aantal digitale bezoekers (unieke bezoekers)	2017	2016	2015
www.museumdefundatie.nl	405.898	437.373	418.380

IN DE BEELDENTUIN VAN KASTEEL HET NIJENHUIS IS ONDER MEER EEN LANGDURIG BRUIKLEEN VAN RUIM 40 WERKEN UIT DE COLLECTIE VAN MUSEUM BEELDEN AAN ZEE TE ZIEN. MUSEUM DE FUNDATIE BESCHOUWT HET ALS EEN GROTE EER OM DEZE TE KUNNEN TONEN. MUSEUM BEELDEN AAN ZEE IS IN NEDERLAND TOONAANGEVEND OP HET GEBIED VAN DE MODERNE EN HEDENDAAGSE, INTERNATIONALE BEELDHOEWKUNST. IN DE DOOR THEO EN LIDA SCHOLTEN BIJEENGEBRACHTTE COLLECTIE STAAT HET 'MENSBEELD' CENTRAAL. HET MUSEUM IS IN 1994 GESTICHT EN IN DAT JAAR WERD HET PRACHTIGE DOOR WIM QUIST ONTWERPEN GEBOUW IN SCHEVENINGEN GEOPEND. DE SAMENSMELTING VAN DE PRIVÉCOLLECTIES VAN THEO EN LIDA SCHOLTEN EN DIRK HANNEMA ROND KASTEEL HET NIJENHUIS GEEFT EEN GEVARIEERD INZICHT IN DE ONTWIKKELING VAN DE MODERNE BEELDHOEWKUNST.

Werner Tübke - Meesterschilder tussen Oost en West

Wolfgang Mattheuer - Retrospectief

BEDRIJFSVOERING

Professionalisering

De jaarlijkse herhalingscursus bedrijfshulpverlening (BHV) en ontruimingsoefening hebben op beide publiekslocaties plaatsgevonden.

Verder zijn er een reeks specifieke cursussen op gebied van beveiliging, beheer en behoud en tentoonstellingsinrichting gevolgd.

Financieel beheer

De reguliere halfjaarcontrole is in het najaar van 2017 uitgevoerd door het controleteam van Baker Tilly Berk Zwolle. Als onderdeel van de controle van de jaarrekening hebben zij een onderzoek ingesteld naar de administratieve organisatie en de interne beheersingsmaatregelen. Zij zijn van mening dat deze voldoen aan de, daaraan redelijkerwijs te stellen, eisen.

Ook is voor het vaststellen van diverse toegekende projectsubsidies weer een beroep gedaan op de accountant voor het geven van de benodigde verklaringen.

Gebouwen en terreinen

De hoog blijvende bezoekersaantallen op de beide locaties maakt extra aandacht voor gebouwbeheer noodzakelijk. Met de gebouweigenaren, de gemeente Zwolle en de provincie Overijssel is voortdurend en goed overleg over de optimalisering van de beide museumgebouwen.

Op beide museumlocaties zijn verbeteringen doorgevoerd in de beveiliging van de gebouwen en de objecten.

TENTOONSTELLINGEN

Het tentoonstellingsprogramma van Museum de Fundatie telde in 2017 in totaal 18 exposities op beide museumlocaties: de Fundatie Zwolle en Kasteel het Nijenhuis. Daarnaast vonden er 10 FUNDATIE*fusions* plaats en toonde Museum de Fundatie werk op theaterfestival De Parade, Lowlands, de Internationale Hanzedagen en kunstbeurs PAN Amsterdam.

Zie de mens – 100 jaar, 100 gezichten

1 oktober 2016 t/m 15 januari 2017, Fundatie Zwolle

Zie de mens toonde in 100 werken van onder meer Kokoschka, Brancussi, Schad, Picasso, Nussbaum, Bacon, Goldin, Trecartin, Dumas, Richter en Rauch hoe kunstenaars er de afgelopen eeuw in zijn geslaagd via de schijnbaar eenvoudige, overzichtelijke vorm van het portret de rijkdom en complexiteit van de moderne wereld op te roepen. De tentoonstelling vertelde het verhaal van de kunst en ook van het leven tussen 1917 en 2016. *Zie de mens* was samengesteld door kunstcriticus Hans den Hartog Jager die eerder voor de Fundatie *Meer licht* (2011) en *Meer macht* (2014) maakte. Voor de tentoonstelling kwamen van over de hele wereld bruiklenen naar Zwolle. Museum de Fundatie werd met dit meest ambitieuze tentoonstellingsproject in zijn geschiedenis ondersteund door een groot aantal museale en particuliere bruikleengevers. Financieel is de tentoonstelling ondersteund door Fonds 21 en het VSB Fonds.

David Bade – SlowBade

1 oktober 2016 t/m 15 januari 2017, Fundatie Zwolle

Onder de titel *SlowBade* presenteerde kunstenaar David Bade een serie van zes grote schilderijen op doek. De serie is in Bade's atelier op Curaçao gemaakt in opdracht van Fundatie-directeur Ralph Keuning. Hij daagde de schilder uit om nu eens niet met zijn gebruikelijke snelheid te schilderen, maar juist langzaam en doorwrocht. Het werk van David kenmerkt zich door zijn multimediale karakter en procesmatige aanpak. De kunstenaar is in zijn werk overal nadrukkelijk aanwezig, soms haast fysiek. In zijn schilderijen maakt hij zijn penseelstreek ondergeschikt aan de snelheid en dynamiek van het proces. Met de opdracht voor *SlowBade* wilde Museum de Fundatie in de eerste plaats de schilder David Bade over het voetlicht brengen.

Claire Felicie – Only the sky remains untouched

1 oktober 2016 t/m 15 januari 2017, Fundatie Zwolle

In 2015 maakte Claire Felicie een fotoreportage van Nederlandse militairen en oorlogsveteranen tijdens hun jaarlijkse pelgrimstocht per motor naar Lourdes. De vriendschappen die uit dit project ontstonden, leidden tot een tweede fotoreportage, waarbij Felicie vijftien veteranen in de vervallen wapenfabriek op het Hembrugterrein in Zaandam portretteerde. De plek staat symbool voor het leed van de oud-militairen met een posttraumatische stress-stoornis (PTSS).

Martine Antonie & Marte Röling – Droomwerk

7 oktober 2016 t/m 22 januari 2017, Kasteel het Nijenhuis

In 2010 exposeerde Marte Röling in Museum de Fundatie in Zwolle 55 portretten van Henk Jurriaans, haar grote liefde, die vijf jaar eerder overleed. Dit najaar was zij terug in de Fundatie, ditmaal niet in Zwolle maar op Kasteel het Nijenhuis in Heino/Wijhe. Röling toonde recente stukken, waarvan de meeste speciaal gemaakt werden voor de expositie in de tuinzaal bij het kasteel. Objecten en beschilderde foto's met gefantaseerde, vaak niet-uitvoerbare sculpturen op locaties over de hele wereld. In het kasteel was werk te zien van haar moeder, de schilderes Martine Antonie (1909-2006). Maker van kleurrijke landschappen met figuren. Met haar expressieve schilderijen gaf Antonie uiting aan haar liefde voor natuur en de ongrijpbare en onbenoembare levenskracht die zij als nieuwsgierige reiziger overal ter wereld ervoer.

Joseph Klibansky - Leap of Faith

Fiep Westendorp – Blikvangers

17 december 2016 t/m 19 maart 2017, Fundatie Zwolle en Kasteel het Nijenhuis

Op 17 december 2016 was het precies 100 jaar geleden dat Fiep Westendorp geboren werd. De Fiep Westendorp Foundation geeft sinds 2007 jaarlijks een stimuleringsprijs aan tekentalent. Omdat hierbij opvallend veel Zwolse winnaars zijn vanwege de illustratorenopleiding van ArteZ Zwolle heeft Museum de Fundatie in nauwe samenwerking met de Fiep Westendorp Foundation aandacht gegeven aan Fiep Westendorp en de prijswinnaars. Er vonden tentoonstellingen plaats in de Fundatie Zwolle en Kasteel het Nijenhuis. In de foyer van theater Odeon was een educatieve presentatie. In Zwolle en Heino hing werk van de prijswinnaars: Anne van den Berg, Merel Boers, Dirk Comello, Douwe Dijkstra, Anika Franke, Pyhai Jin, Stella de Kort, Enzo Pérès-Labourdette, Jesse Strikwerda, Ludwig Volbeda, MENAH (Marleen Wellen) en Steef Wildenbeest.

Joseph Klibansky – Leap of Faith

28 januari t/m 14 mei 2017, Fundatie Zwolle en Kasteel het Nijenhuis

Het werk van Joseph Klibansky weerspiegelt de wereld van nu – of liever nog: die van morgen. Geïnspireerd door technologie, mode, design, architectuur, reizen en muziek geeft hij met zijn werk vorm aan een wereld die balanceert tussen utopie en schrikbeeld. Zijn schilderijen, collages, prints en sculpturen zijn dynamisch en fantasievol, met hier en daar een surrealistische inslag. *Leap of faith* was Klibansky's eerste museale solotentoonstelling in Nederland en gaf een overzicht van zijn spectaculaire oeuvre. In de beeldentuin van Kasteel het Nijenhuis was Klibansky's kolossale *Self-Portrait of a Dreamer* te zien, die ook werd gepresenteerd op het Lowlands-festival in Biddinghuizen.

Werner Tübke – Meesterschilder tussen Oost en West

28 januari t/m 14 mei 2017, Fundatie Zwolle en Kasteel het Nijenhuis

Werner Tübke – Meesterschilder tussen Oost en West was de eerste grote overzichtstentoonstelling buiten Duitsland van deze vaandeldrager van de 'Leipziger Schule'. Door het DDR-regime werd Tübke aanvankelijk kritisch gevolgd, maar vanaf de jaren 70 kreeg hij daar meer aanzien. Zijn eerste staatsopdrachten ontving hij al in de jaren 50. In 1976 werd hem door de DDR machthebbers gevraagd een panorama te schilderen over de Duitse Boerenoorlog van 1524-1526, één van de grootste schilderijen ter wereld. In deze opdracht manifesteerde hij zich niet als een pure propagandakunstenaar. Doordat hij actuele onderwerpen en ideologische stellingnames vertaalde naar tijdloze allegorieën, tilde hij zijn kunst boven de politiek uit. In Zwolle toonde de Fundatie bijna 100 schilderijen, waaronder alle topstukken uit zijn oeuvre, inclusief de bijna 15 meter lange voorstudie van zijn panorama. In Kasteel het Nijenhuis was een ruime selectie tekeningen en aquarellen te zien. De tentoonstelling is gemaakt in samenwerking met Brigitte Tübke-Schellenberger, Tübke Stiftung Leipzig, Galerie Schwind, Panoramamuseum Bad Frankenhausen en Museum der bildenden Künste Leipzig.

Opening zomertentoonstellingen, 24 mei 2017

Werner Tübke, *Vroege burgerrevolutie in Duitsland (Duitse Boerenoorlog)*, model 1:10, 1979-1981, tempera en olieverf op hout, 130 x 244 cm (5x). Staatliche Museen zu Berlin, Nationalgalerie

Jeroen Krabbé bij *Opkomende zon*, 2015, olieverf op doek, 219,5 x 150 cm. Museum de Fundatie (verworven met steun van de BankGiro Loterij), Zwolle en Heino/Wijhe

Water ZomerExpo

Jeroen Krabbé – Het late licht

24 mei t/m 1 oktober 2017, Fundatie Zwolle

In de zomer toonde Museum de Fundatie de recente serie *Het late licht* van Jeroen Krabbé. Het landschap rond Dalfsen, de omgeving van zijn huis, is het onderwerp van deze schilderijen. Krabbé schildert niet meer de gelukzalige paradijzen van voorheen, maar heftige manifestaties van licht en kleur. Zonnestralen als bliksemschichten en de aarde als gloeiende lava op een reeks kleine doeken met als apotheose 12 grote vrijwel abstracte werken waarin Krabbé bijna alle realistische houvast loslaat en slechts vorm en kleur schildert. *Het late licht* ging over de magie van verf, de overtuigingskracht van schoonheid en de oneindigheid van kunst.

Friso ten Holt – Licht en lijnen

24 mei t/m 1 oktober 2017, Fundatie Zwolle

Op de Rijksacademie was Friso ten Holt leermeester van Jeroen Krabbé, van wie tegelijkertijd met *Het late licht* de tentoonstelling *Licht en lijnen* te zien was. Friso ten Holt groeide op in het kunstenaarsdorp Bergen (NH). Hij was schilder, ontwierp glas-in-loodramen, wandkleden en grafiek. Hij doceerde aan verschillende academies, waaronder de Rijksacademie van beeldende kunsten in Amsterdam. Zijn kleurrijke landschappen, portretten en stillevenen zetten op subtiel wijze de Nederlandse traditie voort, met steeds een lichte mate van abstrahering. Dit gebeurt door een nadruk op kleurvakken in plaats van op details. Achtergrond en voorgrond in het schilderij hebben hetzelfde gewicht. Hij staat op de schouders van zijn vader, de Bergense schilder Henri ten Holt, en verwerkt invloeden van Picasso en met name Cézanne. Ten Holts kleuren zijn stralend en helder. Veel van zijn werken roepen de sfeer op van een strandwandeling bij een stevige noordenwind.

Water – ZomerExpo 2017

24 mei t/m 20 augustus 2017, Fundatie Zwolle en Kasteel het Nijenhuis

Museum de Fundatie was gastheer van de ZomerExpo 2017. Het thema *Water* inspireerde ruim 1900 kunstenaars tot het inzenden van meer dan 3000 werken. Hieruit kozen 75 juryleden tijdens vijf voorrondes anoniem en individueel 254 waterwerken. Schilderijen, tekeningen, video's, foto's, sculpturen en installaties waren te zien in de Wolk van de Fundatie Zwolle en in en rondom Kasteel het Nijenhuis.

Bob Dylan – Face Value

24 mei t/m 20 augustus 2017, Fundatie Zwolle

Van Bob Dylan was in de Fundatie Zwolle de portrettenserie *Face Value* uit 2012 te zien. De serie bestaat uit 12 portrettekeningen van drie vrouwen en negen mannen en kreeg Museum de Fundatie in bruikleen van een particuliere verzamelaar uit de Verenigde Staten. In trefzekere lijnen heeft Dylan karakters getekend, die gebaseerd zijn op echte en fictieve personen. Tegenover Dylans werk werd de geschilderde portretreeks van de familie Craeyvanger gepresenteerd, geschilderd door Gerard ter Borch tussen 1651 en 1658.

Michiel Borstlap – Audire et Videre I

24 mei 2017 t/m 7 januari 2018, Fundatie Zwolle

Michiel Borstlap maakte in opdracht van Museum de Fundatie de geluidssculptuur *Audire et Videre I*. Michiel Borstlap verandert in zijn concerten het podium in een tekentafel om met klanken een wereld van schoonheid, avontuur en emoties te scheppen. Of zoals Borstlap het zelf zegt: 'De schaduw tussen twee noten is een plek waar ik mij graag begeef.' In het atrium, de ruimte die de verdiepingen van Fundatie Zwolle met elkaar verbindt, was de geluidssculptuur tot en met 7 januari 2018 te horen. Het werk maakt deel uit van de eigen collectie en zal in de komende jaren regelmatig in het atrium klinken.

Françoise Stoop – Noordelijke ziel

8 september 2017 t/m 11 februari 2018, Fundatie Zwolle en Kasteel het Nijenhuis

Met de tentoonstelling *Noordelijke ziel* maakte het publiek kennis met het werk van Françoise Stoop. Het Hollandse landschap is voor deze kunstenares een belangrijke inspiratiebron. In haar kunstwerken verwerkt ze het verticale ritme van bomenrijen en de horizontale lijnen van de horizon. Ze schildert in subtiele kleuren op loshangend jute, waardoor elk werk een driedimensionaal aspect heeft. Net als Mondriaan viert Françoise Stoop de oneindigheid en de strenge ordening. De doeken van grove jute, variërend in kleur en dikte, absorbeert de verf soms volledig en maakt ze vaak zelf van gebruikte aardappelzakken met oneffenheden, naden en rafelranden. Haar keuze voor dit materiaal bepaalt mede de vorm van het schilderij. Het geeft haar werk iets eigenzinnigs, een zekere vrijheidsdrang, alsof het elk moment uit de lijst kan springen.

Eva van Kempen – Klaar om te dragen

8 september 2017 t/m 11 februari 2018, Kasteel het Nijenhuis

Eva van Kempen is edelsmid en sieradenontwerper. Door edelmetaal, zoetwaterparels en edelstenen toe te voegen aan afgedankte ziekenhuismaterialen als infuussnoeren, injectienaalden en bloedbuisjes, transformeert zij schijnbaar koude en klinische materialen in kostbare juwelen. Op uitnodiging van Museum de Fundatie creëerde Eva van Kempen voor tentoonstelling *Klaar om te dragen* juwelen voor bustes van diverse beeldhouwers uit de collectie. Met de tentoonstelling gaf de kunstenares op lichtvoetige wijze glans aan vaak wrange en paradoxale thema's zoals ziekte, leven en dood.

Françoise Stoop – Noordelijke ziel

Frénk van der Linden - Onder Hollandse helden

Wolfgang Mattheuer – Retrospectief

14 oktober 2017 t/m 7 januari 2018, Fundatie Zwolle

De retrospectieve tentoonstelling van Wolfgang Mattheuer was het eerste overzicht van de kunstenaar buiten Duitsland. Wolfgang Mattheuer werd in 1927 in Reichenbach in Vogtland (Saksen) geboren. Van 1947-1951 studeerde hij aan de Leipziger Hochschule für Grafik und Buchkunst, waar hij van 1965 tot 1974 professor is. Daarna richtte hij zich volledig op zijn kunstenaarschap. Met Werner Tübke en Bernard Heisig behoort hij tot de oprichters van de Leipziger Schule. Zij veranderen met hun dubbelzinnige, metaforische schilderijen het realisme van de DDR-kunst. De landschappen van Mattheuer geven vaak een indruk van de omgeving van Leipzig en het Vogtland en vertegenwoordigen met hun weidsheid tegelijkertijd een groter, 'werelds' landschap. Daarin zijn surreële, soms zwevende figuren geschilderd. De overzichtstentoonstelling bracht meer dan 80 van zijn belangrijkste schilderijen bijeen en werd samengesteld in nauwe samenwerking met Kunsthalle Rostock en Galerie Schwind (Leipzig, Berlijn en Frankfurt).

Frénk van der Linden – Onder Hollandse helden

14 oktober 2017 t/m 7 januari 2018, Fundatie Zwolle

In de tentoonstelling *Onder Hollandse helden* gingen 25 journalistieke portretten van Frénk van der Linden een dialoog aan met 25 beeldende kunstportretten (schilderijen, tekeningen, foto's). Hoe verhoudt een journalistiek portret zich tot een kunstportret? Zit ook bij een journalistiek portret de hand van de maker 'in het doek'? Hoe zie je dat? Gaat het om waarheid over schoonheid? Op welke manier kunnen die twee samengaan? Van der Linden streeft er in zijn interviews naar het bestaande beeld van zijn gesprekspartners, uiteenlopend van Freddy Heineken tot Anouk, een nieuwe dimensie te geven. In de Wolk van de Fundatie Zwolle waren citaten uit interviews van Frénk van der Linden te lezen en werden videofragmenten getoond. Elk interview werd gecombineerd met één of meerdere kunstwerk(en). *Onder Hollandse helden* was een ode aan het portretgenre, maar ook een relativering ervan.

Jan Banning – Red Utopia

14 oktober 2017 t/m 7 januari 2018, Fundatie Zwolle

Fotograaf Jan Banning documenteerde met zijn serie *Red Utopia* in (vanuit ons perspectief) diverse uithoeken van de wereld de nog levende restanten van het communisme, dat zo bepalend is geweest voor de twintigste eeuw. Hij ging op zoek naar locaties in vijf landen (India, Italië, Nepal, Portugal en Rusland) waar de communistische geest nog rondwaart en soms zelfs nog heerst. In steden en (soms afgelegen) stadjes legde hij met zijn camera de interieurs van partijkantoren met hun vaak uitbundige iconografie vast: rode vlaggen en vaandels, en portretten van Marx, Engels, Lenin, Stalin en Mao en van nationale partijleiders en ideologen. Soms zijn ook de lokale partijactivisten gefotografeerd. Vanachter het bureau kijken ze geconcentreerd in de lens. Bannings foto's kenmerken zich door een zorgvuldige hantering van compositie en licht.

Jan Banning - Red Utopia

Wolfgang Mattheuer – Retrospectief

Frénk van der Linden – Onder Hollandse helden

Markus Matthias Krüger – Hortus

14 oktober 2017 t/m 7 januari 2018, Fundatie Zwolle en Kasteel het Nijenhuis

Op beide locaties was de tentoonstelling *Hortus* te zien van Markus Matthias Krüger. Deze jonge Leipziger kunstenaar maakt buitengewone landschappen. Bomen die door daken breken, planten die huizen overwoekeren en vuur dat een bos in lichterlaaie zet. Krüger richt zich na zijn studie op de academie van Leipzig al snel volledig op het landschap. Hierin komen geen mensen voor, hoewel hun ingreep op het landschap vaak wel zichtbaar is. Krüger rangschikt motieven als stobalen, bomen of bakstenen heel zorgvuldig, waardoor zijn landschappen iets abstracts en universeels hebben. Zijn strenge composities contrasteren met de ongereptheid van de natuur. In 2017 werd hem de 'Kunstpreis der Ursula Mattheuer-Neustädt und Wolfgang Mattheuer Stiftung' toegekend. Drie schilderijen van Krüger waren te zien in Fundatie Zwolle, 36 schilderijen hingen in Kasteel het Nijenhuis.

FUNDATIEfusions

Onder de noemer *FUNDATIEfusions* organiseert Museum de Fundatie sinds januari 2012 compacte tentoonstellingen op diverse openbare plekken in Overijssel. In 2017 vonden er 10 *FUNDATIEfusions* plaats.

Almelo, Kunsthal Hof 88

- *Op reis met Nederlandse kunstenaars* – 18 juni t/m 27 augustus 2017

Hardenberg, Gemeentehuis

- *Lars van den Brink – A happy day in Europe* – 1 december 2016 t/m 1 november 2017

Hellendoorn, Gemeente, Huis voor Cultuur en Bestuur

- *De kleur van vrijheid – de vrijheid van kleur* – 11 april t/m 31 december 2017

Hengelo, ROC van Twente, locatie de Gieterij

- *Bezielde portretten* – 11 april t/m 31 december 2017

Nijverdal, Huis voor Cultuur en Bestuur

- *Portrettekeningen Paul Citroen* – 7 juli 2016 t/m 31 maart 2017

Zwolle, Hogeschool Windesheim

- *Double Exposure* – 8 september 2016 t/m 17 februari 2017

Markus Matthias Krüger - Hortus

Mikkel van Tom Claassen op Lowlands, 18-20 augustus 2017

Workshop met Marte Röling en
Ralph Keuning op Cibap, 13 november 2017

Zwolle, Deltion College

- *Nederlandse landschapsprenten – van Appel tot Zoetewey* – 13 oktober 2016 t/m 31 maart 2017
- *Ons echte goud* – 3 april t/m 1 september 2017

Zwolle, Cibap

- *Marte Röling – Droomwerk* – 1 november t/m 17 november 2017

Zwolle, Academiehuis

- *Humberto Tan – Poor but Proud* - 1 december 2017 t/m 11 februari 2018

Overige tentoonstellingen en presentaties

Internationale Hanzedagen, Kampen – 15 t/m 18 juni 2017

Pop-up museum met 18 IJsseltekeningen van Jan Voerman in Woonzorgcentrum Margaretha, Kampen

De Parade, Rotterdam – 23 juni t/m 2 juli 2017

Den Haag – 7 t/m 16 juli 2017

Utrecht – 21 juli t/m 6 augustus 2017

Amsterdam – 11 t/m 27 augustus 2017

In één van de tenten van theaterfestival de Parade huisde het Parademuseum, waar Museum de Fundatie te gast was met een multimediale tentoonstelling van Elise van der Linden (1983). Zij maakte op uitnodiging van het museum en met steun van de BankGiro Loterij de tentoonstelling *Shades of Silence*. In foto's en video's, gemaakt met 3d-animatietechniek, nam ze bezoekers mee naar verlaten plekken. De door haar gecreëerde werelden leken zich te hebben onttrokken aan het alledaagse verloop van ruimte en tijd.

Lowlands, Biddinghuizen – 18-21 augustus 2017

Op Lowlands 2017 was Museum de Fundatie vertegenwoordigd met de kolossale astronaut *Self-Portrait of a Dreamer* van Joseph Klibansky en *Mikkel* van Tom Claassen.

PAN Amsterdam – 22 en 23 november 2017

Tijdens PAN Amsterdam presenteerde de Fundatie in de stand van PAN Podium 2 recente aanwinsten: het videokunstwerk *Ozon* van Elise van der Linden en het schilderij *Gewitterfront* van Neo Rauch. Dagelijks om 12:30 en 14:00 uur gaf Ralph Keuning een FundatieTalk.

Provinciefestival, Zwolle – 9 september 2017

Museum de Fundatie was aanwezig bij het Provinciefestival van de provincie Overijssel met een compacte presentatie. Te zien waren portretten van Paul Citroen en twee schilderijen van Jan Cremer. Twee museumdocenten vertelden bezoekers over het museum en de collectie.

Bezielde portretten, één van de FUNDATIEfusions in ROC van Twente, locatie De Gieterij Hengelo

MUSEUM DE
FUNDATIE

presenteert

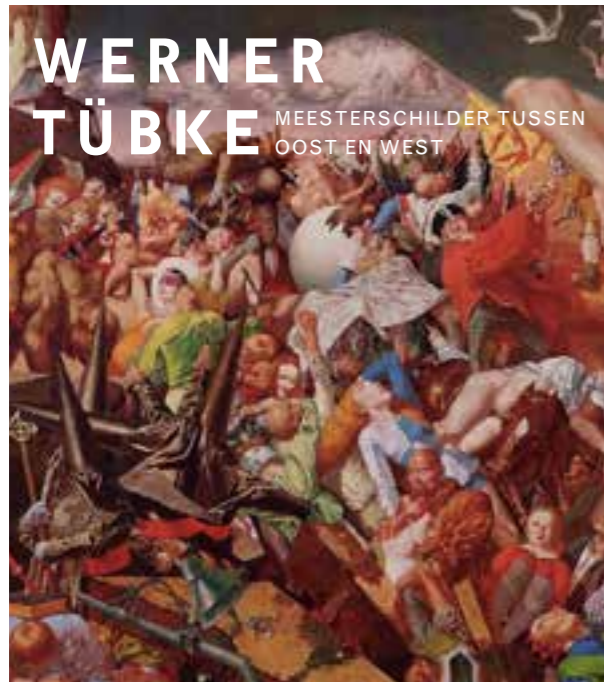
SHADES OF SILENCE - ELISE VAN DER LINDEN

MUSEU DE FUNDATIE

PARADE
PROGRAMMA

PARADE
PROGRAMMA

KASSA

PUBLICATIES

In 2017 verschenen de volgende tentoonstellingspublicaties:

Werner Tübke – Meesterschilder tussen Oost en West

Verschenen bij de gelijknamige tentoonstelling in Museum de Fundatie

Auteur: Eduard Beauchamp, Feico Hoekstra, Ralph Keuning en Annika Michalski

Uitgave: Waanders & de Kunst, Zwolle

ISBN: 978-94-6262-104-6 NUR 644

Joseph Klíbansky – Leap of Faith

Verschenen bij de gelijknamige tentoonstelling in Museum de Fundatie

Auteur: Ralph Keuning, Francesca Giubilei en Luca Berta

Uitgave: Waanders & de Kunst, Zwolle

ISBN: 978-94-6262-112-1 NUR: 644

Het licht bij noordenwind – Friso ten Holt, schilder

Verschenen bij de tentoonstelling: *Friso ten Holt – Licht en lijnen* in Museum de Fundatie

Auteur: Truusje Goedings

Uitgave: Waanders & de Kunst, Zwolle

ISBN: 978-94-6262-122-0 NUR: 644

Jeroen Krabbé – Het late licht

Verschenen bij de gelijknamige tentoonstelling in Museum de Fundatie

Auteur: Frénk van der Linden, Pieter Webeling

Uitgave: Waanders & de Kunst, Zwolle

ISBN: 978-94-6262-140-4 NUR: 644

Water – ZomerExpo 2017

Verschenen bij de gelijknamige tentoonstelling in Museum de Fundatie

Redactie: Marie Baarspul, Carlien Oudes

Uitgave: ArtWorlds

ISBN: 978-90-8223-142-7

Françoise Stoop – Noordelijke ziel

Verschenen bij de gelijknamige tentoonstelling in Museum de Fundatie

Auteur: Imme Dros, Oek de Jong, Ralph Keuning

Uitgave: Waanders & de Kunst, Zwolle

ISBN: 978-94-6262-163-3 NUR: 644

Wolfgang Mattheuer – Schilderijen met een boodschap

Verschenen bij de tentoonstelling: *Wolfgang Mattheuer – Retrospectief* in Museum de Fundatie

Auteur: Eduard Beauchamp, Anja Hertel, Stefanie Michels en Ralph Keuning

Uitgave: Waanders & de Kunst, Zwolle

ISBN: 978-94-6262-152-7 NUR: 644

Nieuwsbrief

Dit jaar verschenen 6 email-nieuwsbrieven waarmee belangstellenden op de hoogte werden gebracht van de verschillende activiteiten en tentoonstellingen.

Info-leaflets

Bij elke wisseling van tentoonstellingen ontvangen bezoekers gratis info-leaflets met tentoonstellingsinformatie en plattegrond. Aan de bezoekers van de beeldentuin wordt een gratis info-leaflet verstrekt waarin alle beelden die in de tuin te zien zijn kort worden toegelicht.

Water ZomerExpo - Kasteel het Nijenhuis

Stand PAN Amsterdam, 22 en 23 november 2017

Meet & Greet met Jeroen Krabbé voor deelnemers van de BankGiro Loterij, 10 juni 2017

Cibap Graduates 2017

BANKGIRO LOTERIJ, SPONSORS, FONDSSEN, VRIENDEN

Door het niet aflatende engagement van de provincie Overijssel en de gemeente Zwolle, onze subsidiënten, heeft Museum de Fundatie een stevige basis om zijn activiteiten te ontplooiën. Daarnaast kan het museum rekenen op grote betrokkenheid van BankGiro Loterij, sponsors en fondsen. Hiermee is het museum in staat om een ambitieus tentoonstellingsprogramma te realiseren en belangrijke aankopen te doen. Museum de Fundatie is zeer erkentelijk voor deze hulp.

BANKGIRO LOTERIJ

Museum de Fundatie maakt deel uit van de beneficiëntenfamilie van de BankGiro Loterij. Met gelden van de BankGiro Loterij doet het museum aankopen en maakt het museum de collectie voor een breed publiek toegankelijk. Naast de jaarlijkse bijdrage van de BankGiro Loterij van 300.000 euro is 360.752 euro via geormerkt werven bijeengebracht door de deelnemers van de BankGiro Loterij. Met onder meer steun van de BankGiro Loterij en Vereniging Rembrandt werden voor de collectie van de Stichting Hannema-de Stuers Fundatie zes behangselschilderingen van Mattheus/Augustinus Terwesten verworven die oorspronkelijk uit Kasteel het Nijenhuis kwamen.

SPONSORS

De betrokkenheid van onze sponsors, de Founders van de Fundatie, bij het museum is zeer groot. We mochten rekenen op veel ondersteuning bij het verwezenlijken van onze bouwplannen in 2013. Het is zeer verheugend dat vele van die sponsors hun verbintenis met Museum de Fundatie continueren en ons helpen bij het realiseren van ons ambitieuze tentoonstellingsprogramma.

Het tentoonstellingsprogramma van Museum de Fundatie wordt mede mogelijk gemaakt door Rabobank IJsseldelta, Wijzonol, Novon, Windesheim, Deltion College, Waanders, O. De Leeuw Groep, Unica, Wilco Art Books en Vitens.

FONDSSEN

Gedurende het jaar droegen de Turing Foundation, Mondriaanfonds, VSB Fonds en Fonds 21 bij aan de realisering van het tentoonstellingsprogramma voor 2017 en voor 2018.

VRIENDEN

Voor diegene die hun bijzondere betrokkenheid bij Museum de Fundatie willen tonen, bestaat er de mogelijkheid om 'vriend' te worden van de Fundatie. Vrienden krijgen gratis toegang tot het museum. Daarnaast ontvangen zij de digitale nieuwsbrief, de uitnodigingen voor tentoonstellingsopeningen en worden zij uitgenodigd voor een blik achter de schermen of een ontmoeting met een kunstenaar.

OVERIGE ACTIVITEITEN

Donderdag 11 mei gaf Joseph Klibansky een rondleiding voor 75 leerlingen van het Greijdanus College uit Zwolle.

Tijdens 'Tref-de-kunstenaar-op-zaal' liepen kunstenaars van de ZomerExpo op de zaterdagen 3 juni (museum), 1 juli (kasteel) en 15 juli (museum) vrij rond om te vertellen over hun werk en om vragen van bezoekers te beantwoorden.

Op Tweede Pinksterdag (5 juni) bezochten 567 mensen Kasteel het Nijenhuis in het kader van de Dag van het Kasteel, een initiatief van het landelijke Kenniscentrum Kasteel en Buitenplaats.

Op 10 juni gaf Jeroen Krabbé een exclusieve rondleiding voor winnaars van de BankGiro Loterij.

Op 18 juni werd Kasteel het Nijenhuis bezocht door de Duitse Ambassadeur Dirk Brengelmann en Ank Bijleveld, Commissaris van de Koning in de provincie Overijssel.

Onder de titel *Cibap Graduates 2017* toonden van 27 juni t/m 6 juli examenkandidaten van 'Cibap vakschool voor verbeelding' hun eindwerk in Museum de Fundatie.

Op zaterdag 26 en zondag 27 augustus stond Museum de Fundatie op de Uitmarkt in Amsterdam. De stand maakte deel uit van het BankGiro Loterij Museumkwartier.

Tijdens Open Monumentendag op zaterdag 9 september waren de Fundatie Zwolle (1.506 bezoekers) en Kasteel het Nijenhuis (101 bezoekers) gratis toegankelijk.

Van 14 september t/m 7 december 2017 reisde de portretten-tentoonstelling *FACE TIME* langs de NS-stations van Amsterdam, Almere, Den Haag, Breda, Zwolle en Arnhem. Fotograaf Maarten Tromp (1980) is door de Dutch National Portrait Gallery (www.dutchnationalportrait.gallery) gevraagd met een hedendaags portret te reageren op *Zelfportret* (1914) van Paul Citroen uit de collectie van Museum de Fundatie.

Voor het AVROTROS-programma 'Het geheim van de Meester' is *Wilma* van Carel Willink gereconstrueerd. Na de tv-uitzending op 17 oktober (www.avrotros.nl/het-geheim-van-de-meester) waren schilderij en reconstructie samen te zien in één van de kabinetten van de Fundatie.

Jan Banning gaf op vrijdag 24 november een Gallery Talk over zijn tentoonstelling *Red Utopia*.

Op 15 en 22 december leidde Ralph Keuning Museumkaarthouders rond over de tentoonstelling *Wolfgang Mattheuer – Retrospectief*.

Bijeenkomsten en ontvangsten

Naast bovengenoemde activiteiten bood het museum ruimte aan bijeenkomsten en ontvangsten. Hier is in het verslagjaar veel gebruik van gemaakt.

Bezoek van de Duitse Ambassadeur Dirk Brengelmann en Commissaris van de Koning Ank Bijleveld, 18 juni 2017

Paul Citroen, *Zelfportret*, 1914, olieverf op doek, 140,5 x 70,5 cm.
Museum de Fundatie (collectie Provincie Overijssel), Zwolle en Heino/Wijhe

Maarten Tromp reageert met zijn *Zelfportret* op het portret van Paul Citroen voor de portrettentoonstelling *FACE TIME* op zes grote NS-stations

COLLECTIE

Conservering en restauratie

In 2017 zijn de volgende werken gerestaureerd:

- Hendrik Ansum, *Aeneas, Anchises en Ascanius*, 1715, zandsteen. Deze complexe restauratie van dit beeld is in 2017 voltooid en het beeld is weer teruggeplaatst in de beeldentuin.
- Hendrik Ansum, *Diana*, 1714, zandsteen. Dit beeld is gereinigd en oude restauraties zijn hersteld en op kleur gebracht. Het beeld heeft daarna in de beeldentuin een nieuwe plaats gekregen.
- Jan Cremer, *Hunted eagle*, 1987, olieverf op doek. Dit schilderij is gereinigd en voorzien van achterkant bescherming.
- Isaac Israëls, *Vrouw in profiel, voor 'Zonnebloemen' van Van Gogh*, 1918, olieverf op doek. Dit schilderij is opnieuw ingelijst en voorzien van museumglas.
- Josephus Augustus Knip, *Gezicht op La Cava*, 1817, olieverf op doek. Dit schilderij is gereinigd en opnieuw gevernist.
- Franz Marc, *De schepping van de paarden*, 1913, aquarel en gouache op papier. Dit werk is opnieuw ingelijst als microklimaatdoos.
- Francis Picabia, *Papillons*, 1929, olieverf op doek. Dit schilderij is gereinigd, opnieuw gevernist, ingelijst met museum acrylaat en voorzien van achterkant bescherming.
- Olga Nikolaevna Sacharova, *Promenade*, 1923, olieverf op karton. Dit werk is opnieuw ingelijst als microklimaatdoos.
- Mattheus Terwesten/Augustinus Terwesten, *Dido op de troon met bedienden*, 1736, olieverf op doek. Dit werk is uitvoerig gerestaureerd o.a. vernis afgenomen, schoongemaakt, getoucheerd en opnieuw gevernist.
- Jan Toorop, *M. van Lede-de Kuiper*, 1915, gemengde techniek op doek. Dit werk is voorzien van nieuwe achterkant bescherming.

Bruiklenen aan derden

- Charles Francois Daubigny, *Landschap bij maanlicht*, 1875, uitgeleend voor de tentoonstelling *Daubigny, Monet, Van Gogh*, deze tentoonstelling was achtereenvolgens te zien bij het Taft Museum of Art, Cincinnati, USA; de Scottish National Gallery, Edinburgh, Schotland en het Van Gogh Museum, Amsterdam, 19 februari 2016 t/m 29 januari 2017
- Dick Ket, *Slapende cyprische kat I*, 1930, uitgeleend voor de tentoonstelling *Dick Ket. Magisch tekenaar*, Museum Arnhem, 17 september 2016 t/m 8 januari 2017
- Dick Ket, *Slapende cyprische kat II*, 1930, uitgeleend voor de tentoonstelling *Dick Ket. Magisch tekenaar*, Museum Arnhem, 17 september 2016 t/m 8 januari 2017
- Dick Ket, *Slapende cyprische kat III*, 1930, uitgeleend voor de tentoonstelling *Dick Ket. Magisch tekenaar*, Museum Arnhem, 17 september 2016 t/m 8 januari 2017
- Han van Meegeren, *Christus en de overspelige vrouw*, 1942, uitgeleend voor de tentoonstelling *Fake?*, Tel Aviv Museum of Art, Tel Aviv, Israël, 25 september 2016 t/m 22 april 2017
- Constant Permeke, *De oogst*, 1917, uitgeleend voor de tentoonstelling *Rik Wouters & Nederland*, Museum Flehite, Amersfoort, 8 oktober 2016 t/m 8 januari 2017
- Constant Permeke, *De ware verhalen*, 1916, uitgeleend voor de tentoonstelling *Rik Wouters & Nederland*, Museum Flehite, Amersfoort, 8 oktober 2016 t/m 8 januari 2017
- Rik Wouters, *Stilleven met appels in kom*, zonder datum, uitgeleend voor de tentoonstelling *Rik Wouters & Nederland*, Museum Flehite, Amersfoort, 8 oktober 2016 t/m 8 januari 2017
- Johan van Hell, *Portret van Aartje van Hell-Reijndes*, 1915, uitgeleend voor de tentoonstelling *Johan van Hell – Op klare toon*, Museum MORE, Gorssel, 9 oktober 2016 t/m 12 februari 2017
- Pablo Picasso, *Waterkan 'Pichet Taureau'*, 1955, uitgeleend voor de tentoonstelling *Picasso aan Zee. Keramiek en Sculptuur*, Museum Beelden aan Zee, Den Haag, 13 oktober 2016 t/m 5 maart 2017
- Henk Lamm, *Gildehaus*. 1938, uitgeleend voor de tentoonstelling *De Nieuwe Groep 1945*, Kunstzaal Hengelo, 4 november 2016 t/m 8 januari 2017
- Henk Lamm, *Bomen*, 1933, uitgeleend voor de tentoonstelling *De Nieuwe Groep 1945*, Kunstzaal Hengelo, 4 november 2016 t/m 8 januari 2017
- Henk Lamm, *Zonder titel (venster)*, 1932, uitgeleend voor de tentoonstelling *De Nieuwe Groep 1945*, Kunstzaal Hengelo, 4 november 2016 t/m 8 januari 2017

Opstelling eigen collectie

Installatie sculptuur *Zonder Titel*, 2009 door Heringa/Van Kalsbeek in Kasteel het Nijenhuis

- Bert van der Leek, *Compositie nr. 5*, 1918, uitgeleend voor de tentoonstelling *Piet Mondriaan en Bart van der Leek. De uitvinding van een nieuwe kunst*, Gemeentemuseum, Den Haag, 12 februari t/m 21 mei 2017
- Jan Toorop, *De Vluchtelingen*, 1914, uitgeleend voor de tentoonstelling *Stijlloos*, Museum Arnhem, 18 februari t/m 7 mei 2017
- Otto van Rees, *Stilleven met fruit en pijp*, zonder datum, uitgeleend voor de tentoonstelling *Stijlloos*, Museum Arnhem, 18 februari t/m 7 mei 2017
- Leo Gestel, *Bloeiende boomkruinen*, 1914, uitgeleend voor de tentoonstelling *Stijlloos*, Museum Arnhem, 18 februari t/m 7 mei 2017
- Paul Citroen, *Portret van Heinz Aron*, 1922, uitgeleend voor de tentoonstelling *Stijlloos*, Museum Arnhem, 18 februari t/m 7 mei 2017
- Paul Citroen, *Profiel (portret van Dörte Helm)*, 1923, uitgeleend voor de tentoonstelling *Stijlloos*, Museum Arnhem, 18 februari t/m 7 mei 2017
- Paul Citroen, *Déjeuner sur l'herbe*, 1929, uitgeleend voor de tentoonstelling *Stijlloos*, Museum Arnhem, 18 februari t/m 7 mei 2017
- Jan Sluijters, *Bloemen in een vensterbank*, 1913, uitgeleend voor de tentoonstelling *Stijlloos*, Museum Arnhem, 18 februari t/m 7 mei 2017
- Gino Severini, *Stilleven met luit*, 1920, uitgeleend voor de tentoonstelling *Un'eterna bellezza. Masterpieces of Italian art from the early Novecento*, deze tentoonstelling was achtereenvolgens te zien bij het FundacióMAPFRE, Insitute de Cultura, Madrid, Spanje en MART Museo di Arte Moderna e Contemporanea di Trento e Rovereto, Trento, Italië, 20 februari t/m 5 november 2017.
- Piet Mondriaan, *Rij van elf populieren in rood, geel, blauw en groen*, 1908, uitgeleend voor de tentoonstelling *Colori*, Galleria Civica d'Arte Moderna e Contemporanea, Turijn, Italië, 6 maart t/m 18 juni 2017
- Auguste Herbin, *L'église a Saint-Souplet*, 1910, uitgeleend voor de tentoonstelling *Adolf Erbslöh. Der Avantgarde macher*, Von der Heydt Museum, Wuppertal, Duitsland, 11 april t/m 20 augustus 2017
- Franz Marc, *De Scheppling van de paarden*, 1913, uitgeleend voor de tentoonstelling *Adolf Erbslöh. Der Avantgarde macher*, Von der Heydt Museum, Wuppertal, Duitsland, 11 april t/m 20 augustus 2017
- Han van Meegeren, *Christus en de overspelige vrouw*, 1942, uitgeleend voor de tentoonstelling *Roofkunst, de lange zoektocht naar de eigenaren van het Nederlands Kunstbezit*, Ter Borch Stichting, Deventer, 12 mei t/m 27 augustus 2017
- J. Moesman, *Klavencimbel*, 1975, uitgeleend voor de tentoonstelling *Humor. 101 jaar lachen om kunst* Frans Hals Museum / De Hallen, Haarlem, 20 mei t/m 10 september 2017
- Theo Wolvecamp, *Insect*, 1950, uitgeleend voor de tentoonstelling *Wolvecamp & De Weerd. Geestdrift voor de schilderkunst*, Rijksmuseum Twenthe, Enschede, 21 mei t/m 15 oktober 2017
- Theo Wolvecamp, *Zonder Titel*, zonder datum, uitgeleend voor de tentoonstelling *Wolvecamp & De Weerd. Geestdrift voor de schilderkunst*, Rijksmuseum Twenthe, Enschede, 21 mei t/m 15 oktober 2017
- Max Pechstein, *Landschap met opgaande zon*, 1920, uitgeleend voor de tentoonstelling *The Savages of Germany. Expressionists of Die Brücke und Der Blaue Reiter*, Eesti Kunstimuuseum/ Kumu Art Museum, Talinn, Estland, 22 september 2017 t/m 14 januari 2018

- Franz Marc, *De schepping van de paarden*, 1913, uitgeleend voor de tentoonstelling *The Savages of Germany. Expressionists of Die Brücke und Der Blaue Reiter*, Eesti Kunstimuuseum/ Kumu Art Museum, Tallinn, Estland, 22 september 2017 t/m 14 januari 2018
- Willem Kalf, *Pronkstilleven met een collectie schelpen en een schelpenbeker*, 1675, uitgeleend voor de tentoonstelling *A Global Table*, Frans Hals Museum / De Hallen, Haarlem, 23 september 2017 t/m 7 januari 2018
- Charlotte van Pallandt, *Model voor 'Portret Koningin Emma'*, 1936, uitgeleend voor de tentoonstelling *Vrouwen van Oranje – Portretten van vijf koninginnen*, Museum Jan Cunen, Oss, 30 september 2017 t/m 14 januari 2018
- Titus Leeser, *Juliana*, 1975, uitgeleend voor de tentoonstelling *Vrouwen van Oranje – Portretten van vijf koninginnen*, Museum Jan Cunen, Oss, 30 september 2017 t/m 14 januari 2018
- Isaac Israëls, *Vrouw in profiel voor zonnebloemen Van Gogh*, 1918, uitgeleend voor de tentoonstelling *Hollandse Modernisten*, Singer Laren, 10 oktober 2017 t/m 7 januari 2018
- Herman Berserik, *Stilleven met olielamp*, 1961, uitgeleend voor de tentoonstelling *Herman Berserik. De wereld onder een stolp*, Museum MORE, Gorssel, 14 oktober 2017 t/m 21 januari 2018
- Paul Citroen, *Groepsportret*, 1940, uitgeleend voor de tentoonstelling *Herman Berserik. De wereld onder een stolp*, Museum MORE, Gorssel, 15 oktober 2017 t/m 21 januari 2018
- J.B. Jongkind, *Huis aan het water*, ca. 1845, uitgeleend voor de tentoonstelling *Jongkind & Vrienden*, Dordrechts Museum, 29 oktober 2017 t/m 27 mei 2018
- Olga Nikolaevna Sacharova, *Promenade*, 1923, uitgeleend voor de tentoonstelling *Olga Sacharoff*, Musue d'art de Girona, Spanje, 25 november 2017 t/m 2 april 2018
- Paul Citroen, *Portret van Corry Mühlenfeld (1939)*, 1939, uitgeleend voor de tentoonstelling *De wereld van Pyke Koch*, Centraal Museum, Utrecht, 18 november 2017 t/m 25 maart 2018
- Rein Draijer, *De Schommeltent*, 1934, uitgeleend voor de tentoonstelling *De wereld van Pyke Koch*, Centraal Museum, Utrecht, 18 november 2017 t/m 18 maart 2018
- Marc Chagall, *Devant la maison au toit jaune*, 1911, uitgeleend voor de tentoonstelling *The Voice of Light- Delauney, Apollinaire and Orphism*, Wilhelm Hack Museum, Ludwigshafen am Rhein, 2 december 2017 t/m 2 april 2018
- J.M.W. Turner, *Wolken en Water*, 1840, uitgeleend voor de tentoonstelling *De Romantiek in het Noorden. Van Friedrich tot Turner*, Groninger Museum, 9 december 2017 t/m 6 mei 2018
- Joseph Augustus Knip, *Gezicht op La Cava*, 1817, uitgeleend voor de tentoonstelling *De Romantiek in het Noorden. Van Friedrich tot Turner*, Groninger Museum, 9 december 2017 t/m 6 mei 2018

Humberto Tan – Poor but Proud, Academiehuis Zwolle

Gerard ter Borch, *Portret van Engel Craeyvanger*, ca. 1685, olieverf op doek, 56,8 x 41,3 cm, bruikleen van The Leiden Collection, New York

Langdurige bruiklenen aan Museum de Fundatie

- Caspar Berger, *Torso ZZM/zelfportret 6*, ca. 2009, brons, bruikleen Museum Beelden aan Zee
- Daan van Golden, *Heerenlux*, 1995, olieverf op linnen, bruikleen particuliere collectie
- Daan van Golden, *Heerenlux*, 1995, olieverf op linnen, bruikleen particuliere collectie
- Daan van Golden, *Celuy quy fut pris*, 2006, olieverf op linnen, bruikleen particuliere collectie
- Daan van Golden, *Mozart*, 2011, olieverf op linnen, bruikleen particuliere collectie
- Daan van Golden, *Door de kunstenaar vervaardigd transportkistje voor het werk Heerenlux*, ca. 1995, bruikleen particuliere collectie
- Daan van Golden, *Door de kunstenaar vervaardigd transportkistje voor het werk Mozart*, ca. 2011, bruikleen particuliere collectie
- Jan Cremer, *Hunted Eagle*, 1987, olieverf op doek, bruikleen particuliere collectie
- Larisa Sitar, *Monument*, 2014, gegoten beton, bruikleen Museum Beelden aan Zee
- Werner Tübke, *Arbeidersklasse en intelligentsia (model)*, 1971, tempera op doek, bruikleen collectie Frits P. Mayer Frankfurt am Main/ Leipzig, Duitsland

The Leiden Collection heeft in 2017 het bruikleen van de "Craeyvanger portretten" verlengd:

- Caspar Netscher, *Portret van Peter Craeyvanger (gedoopt 31 juli 1650-na 1670)*, 1658, olieverf op doek, bruikleen The Leiden Collection, New York, USA
- Caspar Netscher, *Portret van Gerrit Craeyvanger (4 december 1651-1674)*, 1658, olieverf op doek, bruikleen The Leiden Collection, New York, USA
- Caspar Netscher, *Portret van Lijsbeth Craeyvanger (gedoopt 20 januari 1653-?)*, 1658, olieverf op doek, bruikleen The Leiden Collection, New York, USA
- Caspar Netscher, *Portret van Naleke Craeyvanger (gedoopt 4 april 1655-1676)*, 1658, olieverf op doek, bruikleen The Leiden Collection, New York, USA
- Caspar Netscher, *Portret van Christine van de Wart (1620-1666)*, 1655-1656, olieverf op doek, bruikleen The Leiden Collection, New York, USA

- Gerard ter Borch II en Caspar Netscher, *Portret van Jan Craeyvanger (1641-na 1668)*, 1658, olieverf op doek, bruikleen The Leiden Collection, New York, USA
- Gerard ter Borch II en Caspar Netscher, *Portret van Willem Craeyvanger (1643-na 1712)*, 1658, olieverf op doek, bruikleen The Leiden Collection, New York, USA
- Gerard ter Borch II en Caspar Netscher, *Portret van Reijnder Craeyvanger (1645-na 1675)*, 1658, olieverf op doek, bruikleen The Leiden Collection, New York, USA
- Gerard ter Borch II en Caspar Netscher, *Portret van Engel Craeyvanger (1649-na 1671)*, 1658, olieverf op doek, bruikleen The Leiden Collection, New York, USA
- Paulus Lesire, *Portret van Willem Craeyvanger (1615/16-na 1666)*, 1651, olieverf op doek, bruikleen The Leiden Collection, New York, USA

Aanwinsten

Verworven voor de collectie van de Stichting Hannema-de Stuers Fundatie met steun van de BankGiro Loterij en de Vereniging Rembrandt

- Mattheus Terwesten, *Mercurius en Aeneas*, 1736, olieverf op doek
- Mattheus/Augustinus Terwesten, *Dido op de troon met bedienden*, ongedateerd, olieverf op doek
- Mattheus/Augustinus Terwesten, *De ontmoeting van Dido en Aeneas*, ongedateerd, olieverf op doek
- Mattheus/Augustinus Terwesten, *Aeneas knielend met de bedienden*, ongedateerd, olieverf op doek
- Mattheus/Augustinus Terwesten, *Het afscheid van Aeneas*, ongedateerd, olieverf op doek
- Mattheus/Augustinus Terwesten, *Dido's dood*, ongedateerd, olieverf op doek

Verworven voor de collectie van de Stichting Hannema-de Stuers Fundatie met steun van de BankGiro Loterij

- Jeroen Krabbé, *Dalfsen-serie het late licht 'opkomende zon'*, 2015, olieverf op doek
- Joseph Klibansky, *Reflections of Youth*, 2016, gepolijst brons
- Rob Scholte, *Diabolo*, 2005, acrylverf op linnen
- Rob Scholte, *In the box*, 2015, goud en acrylverf op linnen

Verworven voor de collectie van de Stichting Hannema-de Stuers Fundatie

- Jelle Haverkort, *High & Low desk*, 2017, gemengde techniek
- Michiel Borstlap, *Audire et Videre I*, 2017, auditieve installatie

Marte Röling bij *Droomwerk*, FUNDATIEfusions op Cibap

Jan Banning, *Communist party of Nepal (Marxist)*, 2015

Verworven voor de collectie van de Provincie Overijssel

- Marte Röling, *Italiaans modderbeeld*, 2016, beschilderde foto
- Marte Röling, *Hongkong slingerbeeld*, 2016, beschilderde foto
- Marte Röling, *Venetiaans nachtbeeld*, 2016, beschilderde foto
- Marte Röling, *Panoramabeeld*, 2016, beschilderde foto
- Marte Röling, *Skyline prikbeelden*, 2016, beschilderde foto
- Marte Röling, *Xian Beltowerbeeld*, 2016, beschilderde foto
- Tom Claassen, *Mikkel*, 2017, gemengde techniek

Schenken

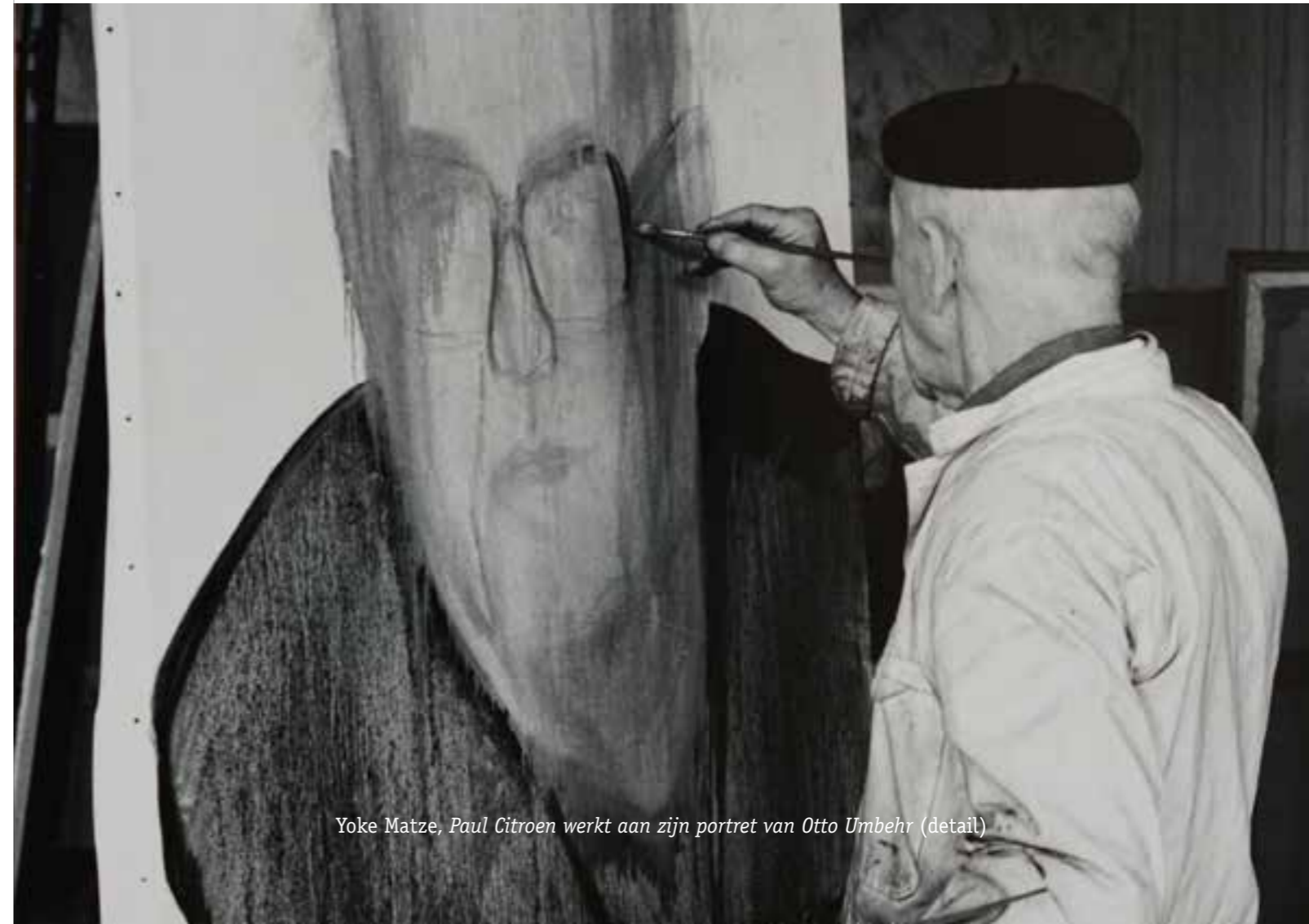
Schenken aan de Stichting Hannema-de Stuers Fundatie:

- Bert Nienhuis, *Andy Warhol*, ongedateerd, fotografie, schenking door de kunstenaar
- Elise van der Linden, *Ozon*, 2008, audiovisueel object, schenking door de kunstenaar
- Jan Banning, *Communist party of Nepal (Marxist)*, 2015, digitale afdruk van digitaal bestand, schenking door de kunstenaar
- Jan Banning, *Communistische partij van de Russische federatie*, 2017, digitale afdruk van digitaal bestand, schenking door de kunstenaar
- Jan Banning, *Partito della rifondazione comunista*, 2016, digitale afdruk van digitaal bestand, schenking door de kunstenaar
- Jan Banning, *Socialist Unity centre India (Communist)*, 2016, digitale afdruk van digitaal bestand, schenking door de kunstenaar
- Claire Felicie, *Rick / Libanon*, 2015, foto, schenking door de kunstenaar

Schenkeningen aan de collectie van Provincie Overijssel:

- Yoke Matze, *Paul Citroen werkt aan een portret van zijn vrouw Christi Frisch*, 1977, foto, schenking door de kunstenaar
- Yoke Matze, *Paul Citroen werkt aan een portret van zijn vrouw Christi Frisch*, 1977, foto, schenking door de kunstenaar
- Yoke Matze, *Paul Citroen werkt aan een portret van zijn vrouw Christi Frisch*, 1977, foto, schenking door de kunstenaar
- Yoke Matze, *Portret van Paul Citroen*, 1977, foto, schenking door de kunstenaar
- Yoke Matze, *Paul Citroen werkt aan zijn portret van Otto Umbehr*, 1977, foto, schenking door de kunstenaar
- Yoke Matze, *Paul Citroen werkt aan zijn portret van Otto Umbehr*, 1977, foto, schenking door de kunstenaar
- Yoke Matze, *Paul Citroen werkt aan zijn portret van Otto Umbehr*, 1977, foto, schenking door de kunstenaar
- Yoke Matze, *Paul Citroen werkt aan zijn portret van Otto Umbehr*, 1977, foto, schenking door de kunstenaar
- Yoke Matze, *Otto Umbehr tijdens de portretserie bij Paul Citroen*, 1977, foto, schenking door de kunstenaar
- Yoke Matze, *Paul Citroen portretteert Otto Umbehr*, 1977, foto, schenking door de kunstenaar
- Yoke Matze, *Paul Citroen bij zijn portret van Otto Umbehr*, 1977, foto, schenking door de kunstenaar
- Yoke Matze, *Portret van Paul Citroen*, 1977, foto, schenking door de kunstenaar
- Yoke Matze, *Portret van Paul Citroen*, 1977, foto, schenking door de kunstenaar
- Yoke Matze, *Portret van Paul Citroen*, 1977, foto, schenking door de kunstenaar

- Yoke Matze, *Portret van Paul Citroen*, 1977, foto, schenking door de kunstenaar
- Yoke Matze, *Portret van Paul Citroen*, 1977, foto, schenking door de kunstenaar
- Yoke Matze, *Portret van Paul Citroen en Otto Umbehr*, 1977, foto, schenking door de kunstenaar
- Yoke Matze, *Atelier van Paul Citroen te Wassenaar*, 1977, foto, schenking door de kunstenaar
- Onbekend, *Ritme*, ca. 1964-1965, hout, schenking door de Parel Speciaal Onderwijs - Revalidatie-Zorg te Haarlem

Yoke Matze, *Paul Citroen werkt aan zijn portret van Otto Umbehr* (detail)

BIBLIOTHEEK EN DOCUMENTATIE

Bibliotheek

De kunsthistorische bibliotheek van Museum de Fundatie, waaronder de boeken uit het bezit van Dirk Hannema en Paul Citroen, is ondergebracht in het Westelijk Bouwhuis.

In het afgelopen jaar is zijn er 62 nieuwe titels ingevoerd in het datasysteem. Eind 2017 waren er 8422 digitaal beschreven titels. In samenwerking met de Athenaeumbibliotheek in Deventer zijn de records via Worldcat ontsloten. Zo is het gedigitaliseerde deel van de bibliotheekcatalogus wereldwijd te raadplegen.

In 2017 zijn met de hulp van oud-bibliotheecaresse mevrouw L. de Ceuninck van Capelle de periodieken/tijdschriften gesorteerd en is een begin gemaakt met het ordenen van de tentoonstellingscatalogi.

Gerestaureerde *Aeneas, Anchises en Ascanius* en *Diana* van Hendrik Ansum, voor *Triomfboog* van Yasser Ballemans

PUBLICITEIT

De persaandacht voor Museum de Fundatie was in 2017 groot. Over het museum, de tentoonstellingen en de vele andere activiteiten werd uitvoerig bericht. Een keuze uit de persaandacht:

Joseph Klibansky – Leap of faith

- Interviews in NRC Handelsblad, NRC Next (beide 14 januari) en Volkskrant (24 januari)
- Uitgebreide artikelen in Elsevier, Het Financieele Dagblad, Gooi- en Eemlander, Haarlems Dagblad, Leidsch Dagblad, Lxry, Noordhollands Dagblad, NRC Handelsblad, NRC NEXT, Het Parool, Peperbus, Quote, Reformatorisch Dagblad, De Stentor, De Swollenaer, De Telegraaf, De Twentsche Courant, Villa d'Arte, de Volkskrant
- Geïllustreerde tip/vermelding AD Algemeen Dagblad, Collect Kunst Antiek Design, Elsevier, FD Persoonlijk, Grazia, Haarlems Dagblad, Kunstkrant, Nederlands Dagblad, Palet, De Stentor
- Joseph Klibansky was te gast bij *EenVandaag*, NPO Radio 1 (26 januari)
- Joseph Klibansky was te gast bij *Jinek*, NPO 1 (30 januari)

Werner Tübke – Meesterschilder tussen Oost en West

- *NOS Journaal: De sterschilder van de DDR* (tv 25 januari)
- Uitgebreide artikelen in Gooi- en Eemlander, Leidsch Dagblad, Leipziger Volkszeitung, Museumtijdschrift, Nederlands Dagblad, Noordhollands Dagblad, NRC Handelsblad, NRC NEXT, Peperbus, De Stentor, De Telegraaf, Trouw, Twentsche Courant, Villa d'Arte, Volkskrant, Welt am Sonntag
- Geïllustreerde tip/vermelding AD Algemeen Dagblad, Collect Kunst Antiek Design, Deventer Post, Geschiedenis Magazine, Groene Hart op Zondag, De Limburger, NRC Handelsblad, Origine, Plus Magazine, De Stentor, Trouw, Villa d'Arte
- Voor *Nu te zien!* van AVROTROS bezocht Axel Rüger, directeur van het Van Gogh Museum, de expositie
- De NOS (tv, 25 januari), *Nieuws en Co*/NPO Radio 1 (25 januari) en *De Ochtend Van 4*/NPO Radio 4 (5 maart) maakten een reportage over de tentoonstelling

Jeroen Krabbé – Het late licht

- Interviews in de Blueskrant (editie augustus), Naaber Magazine (editie nazomer), NRC Handelsblad, NRC Next (beide 27 mei), Het Parool (26 mei), Residence (30 september), De Stentor (24 mei), Trouw (20 mei) en de Telegraaf (3 juni)
- Uitgebreide artikelen in Gelderlander, Gooi- en Eemlander, Meppeler Courant, Nederlands Dagblad, Noordhollands Dagblad, NRC Handelsblad, NRC NEXT, Opregte Steenwijker Courant, De Swollenaer, De Telegraaf, Trouw, De Twentsche Courant, Volkskrant
- Geïllustreerde tip/vermelding Collect Kunst Antiek Design, JAN Magazine, MAX Magazine, Meppeler Courant, Nouveau, de Stadscoerier, De Stentor, Trouw, Volkskrant
- Jeroen Krabbé was te gast bij *De Wereld Draait Door*, NPO 1 (18 mei)
- Jeroen Krabbé was te gast bij het Vlaamse Radio 1-Journaal (26 mei)
- Ralph Keuning was te gast bij *De Nieuws BV*, NPO Radio 1 (19 november)

Friso ten Holt – Licht en Lijnen

- Uitgebreide artikelen in Meppeler Courant, Opregte Steenwijker Courant, Reformatorisch Dagblad
- Geïllustreerde tip/vermelding Atelier, de Duinstreek, See All This en De Stentor
- Kunsthistorica Truusje Goedings sprak over de tentoonstelling bij Opium, NPO Radio 4 (2 augustus)
- Els van der Plas, directeur Nationale Opera & Ballet, tipte de tentoonstelling voor *Het Allermooiste van De Nieuws BV*, NPO Radio 1 (17 augustus)

Water – ZomerExpo 2017

- Uitgebreide artikelen in Meppeler Courant, Oprechte Steenwijker Courant, De Stentor, de Swollenaer
- Geïllustreerde tip/vermelding Collect Kunst Antiek Design, Dagblad van het Noorden, Digifoto Starter, Eigen Huis & Interieur, Handwerken zonder grenzen, Kunstkrant, Margriet, Max Magazine, Museumtijdschrift, Nouveau, NRC Handelsblad, NRC NEXT, Plus Magazine, Residence, De Stentor, Trouw, De Twentsche Courant
- Uitgebreide artikelen over specifieke kunstwerken in de expositie: BN de Stem, Bolswards Nieuwsblad, de Brabants Dagblad, Castricum, Dorpsklanken, Drachtster Courant, Eemslander, Feanster, Franeker Courant, Hart van Holland, Heerenveense Courant, HS Krant, Huis aan Huis Leeuwarden, Kollumer Courant, Lisser Nieuws, Meppeler Courant, Nieuwe Dockumer Courant, Noordhollands Dagblad, Nieuwsblad voor Castricum, Nunspeet huis aan huis, Ommelander Courant, Ons Streekblad, Roosendaalse Bode, de Schakel, Schermer/Beemster op Zondag, Sneeker Nieuwsblad, De Stentor, De Swollenaer, Veendammer, de Woudklank, IJburgerNieuws
- Plaatselijke omroepen zoals RTV Oost, RTV Focus Zwolle en Omroep Almere maakten een reportage over de expositie

Bob Dylan – Face Value

- Uitgebreide artikelen in Dagblad van het Noorden, Leeuwarder Courant, Meppeler Courant, Oprechte Steenwijker Courant, het Parool, De Stentor, De Swollenaer, Trouw, Volkskrant
- Geïllustreerde tip/vermelding AD Algemeen Dagblad, Dagblad van het Noorden, De Brug Kampen, Dedemvaartse Courant, DeventerExtra!, Elsevier, Elsevier Juist, Friesch Dagblad, Kunstkrant, Leeuwarder Courant, Nederlands Dagblad, NRC Handelsblad, NRC NEXT, Ommer Nieuws, het Parool, Reisgids Consumentenbond, de Stadscoerier, de Staphorster, Steenwijkerland Expres, De Stentor, De Swollenaer, Tableau Fine Arts magazine, De Telegraaf, Volkskrant, Weekblad voor Salland, Zin

Michiel Borstlap – Audire et Videre I

- Geïllustreerde tip/vermelding in de Gelderlander en Museumtijdschrift
- Ralph Keuning was te gast bij *De Ochtend van 4*, NPO Radio 4 (24 mei)

Wolfgang Mattheuer – Retrospectief

- Uitgebreide artikelen in Argus, Collect Kunst Antiek Design, Meppeler Courant, Nederlands Dagblad, Nouveau, NRC Handelsblad, NRC NEXT, Oprechte Steenwijker Courant, De Stentor, Tableau Fine Arts Magazine, De Telegraaf, Villa d'Arte
- Geïllustreerde tip/vermelding Nouveau, Museumtijdschrift, Reisgids Consumentenbond, See All This, De Stentor, Vernissage Magazine, Volkskrant
- *Nieuwsshow*, NPO Radio 1 (7 oktober) maakte een reportage over de expositie

Frénk van der Linden – Onder Hollandse Helden

- Interviews in Arts & Auto, Dagblad van het Noorden, Gooi- en Eemlander, HRLM Haarlemse Stadsglossy, Leeuwarder Courant, Leidsch Dagblad, Noordhollands Dagblad, Nouveau, Reporters Online, De Stentor, Telegraaf Vrouw, VARA-gids, Villamedia, Volkskrant, Weekendkrant Duin- en Bollenstreek.
- Uitgebreide artikelen in Brabants Dagblad, Haarlems Dagblad, Leidsch Dagblad, Lourens J.C. Zuid, Meppeler Courant, Oprechte Steenwijker Courant, Peperbus, De Stentor, De Swollenaer, Zin
- Geïllustreerde tip/vermelding in Nouveau, de Hilverbode, Museumtijdschrift, Het Parool, De Stentor.
- Ralph Keuning was te gast bij *Langs de Lijn En Omstreken*, NPO Radio 1 (11 juli)
- Frénk van der Linden was te gast bij *De Wereld Draait Door*, NPO 1 (9 oktober) en bij *Mediaforum*, NPO Radio 1
- *Koffietijd*, RTL 4 (17 mei) maakte een reportage over de expositie

Jan Banning – Red Utopia

- Uitgebreide artikelen in Dagblad van het Noorden, Elsevier, Nederlands Dagblad, NRC Handelsblad, P/F Professionele Fotografie, De Swollenaer, Trouw, Tijd, Vrij Nederland
- Internationale aandacht in Artsy (Verenigde Staten), Dagbladet (Noorwegen), Frankie Magazine (Australië), The Guardian (Engeland), Politiken (Denemarken)
- Geïllustreerde tip/vermelding Nouveau, Museumtijdschrift, Nederlands Dagblad, NRC Handelsblad, Reisgids Consumentenbond
- Jan Banning was te gast bij *Kunststof*, NPO Radio 1 (16 oktober) waar Frénk van der Linden hem interviewde over de tentoonstelling

Eva van Kempen - Klaar om te dragen

Markus Matthias Krüger – Hortus

- Uitgebreide artikelen in Meppeler Courant en Oprechte Steenwijker Courant
- Geïllustreerde tip/vermelding Museumtijdschrift, Nouveau, Onze eigen TUIN, Roots, De Stentor, Verzamelkrant, Vrij Nederland

Françoise Stoop – Noordelijke ziel

- Artikel in Tableau Fine Arts Magazine
- Geïllustreerde tip/vermelding FD Persoonlijk, Museumtijdschrift, De Stentor

Eva van Kempen – Klaar om te dragen

- Interviews in de Stentor en de Telegraaf
- Uitgebreide artikelen in Gooi- en Eemlander, de Jonge Specialist, Leidsch Dagblad, Noordhollands Dagblad, De Stentor, De Telegraaf
- Geïllustreerde tip/vermelding Hofweekblad, Museumtijdschrift, NRC Handelsblad, Opzij, De Stentor, Weekblad voor Salland
- Eva van Kempen was *De Optimist* bij het programma *EenVandaag*, NPO Radio 1 (12 september)

FUNDATIE*fusions* en overige tentoonstellingen en presentaties

- Over de verschillende **FUNDATIE***fusions* werd bericht in lokale en regionale media
- Uitgebreide artikelen in Almelo's Weekblad, Den Haag Centraal, Eisma's Schilderblad, Gooi- en Eemlander, Humberto, Leidsch Dagblad, Noordhollands Dagblad, NRC Handelsblad, NRC NEXT, Panorama, het Parool, Peperbus, De Stentor, De Swollenaer, De Telegraaf, De Toren Hardenberg, Trouw, De Twentsche Courant, Vijftig + Magazine, Volkskrant
- Geïllustreerde tip/vermelding in Barneveldse Krant, Friesch Dagblad, Kunstkrant, Museumvisie, Ommer Nieuws, De Stentor, Tableau Fine Arts, de Toren Hardenberg, De Twentsche Courant, Volkskrant, Weekblad voor Salland

ALGEMEEN

Naast de tentoonstellingen was er gedurende het jaar veel aandacht voor het museum in zijn algemeenheid. Met name de deelname aan Lowlands en De Parade bracht veel media aandacht met zich mee. Ralph Keuning vertelde over *Zijn Zwolle* in FD Persoonlijk op 30 juni. Museum de Fundatie was gastlocatie voor *Tussen Kunst en Kitsch* op NPO 1, uitzending 18 oktober 2017.

Ralph Keuning was met vier collega museumdirecteuren als recensent verbonden aan het AVROTROS programma *Nu Te Zien!*, NPO 2. Maandelijks besprak hij er een tentoonstelling uit het nationale aanbod. Hij nam gemiddeld eens per maand de ochtendkranten door in het NPO Radio 4 programma *De Ochtend van 4* en is sinds oktober 2015 met regelmaat te gast in het NPO Radio 1 programma *De Nieuws BV* waar hij de highlights in het (inter)nationale culturele aanbod presenteert onder de noemer *Het Allerbeste/Het Allermooiste*. Midden november was hij een uur lang te gast bij het BNR Nieuwsradio programma *FD Persoonlijk On Air*. In april was hij gasthoofdredacteur van het NPO Radio 1 programma *De Ochtend* en presenteerde in deze zelfde maand op NPO Radio 4 een uitzending van het programma *Een Goedemorgen Met...*

In twee uitzendingen van het tv-programma *Panorama Pijbes* (19 april en 10 mei) bezoekt Wim Pijbes de Fundatie Zwolle en Kasteel het Nijenhuis voor de werken van Jacoba van Heemskerck en Rob Scholte.

Leden/lezersacties

Rond de diverse tentoonstellingen zijn in 2017 arrangementen en leden/lezersacties ontwikkeld in samenwerking met onder meer Albert Heijn Nederland, LIDL Nederland, Libelle, Nouveau, NS SPOOR en NS Spoordeelwinkel.

Social Media

Ook in social media was in 2017 zeer veel aandacht voor Museum de Fundatie. Posts, tweets en comments zijn in dit overzicht niet opgenomen, raadpleeg hiervoor twitter.com/museumfundatie #fundatie, facebook.com/museumdefundatie en instagram.com/fundatiezwolle.

Marketing

Er is in 2017 geadverteerd in kranten (kunstbijlagen van de Volkskrant en NRC Handelsblad, pagina-advertentie in Trouw) en magazines. Daarnaast zijn dit jaar bij alle tentoonstellingen STER-spots ingezet op Radio 1 en Radio 4.

EDUCATIE EN VOORLICHTING

Onderwijs

In totaal bezochten 2726 leerlingen en studenten uit het basis-, voortgezet- en beroepsonderwijs in groepsverband Kasteel het Nijenhuis (2016: 3.594). Er werden 65 museumlessen afgenomen en 27 zap-lessen. Individueel bezochten 2283 kinderen en jongeren onder de 18 jaar Kasteel het Nijenhuis (2016: 1.947). 4433 leerlingen en studenten uit het basis-, voortgezet- en beroepsonderwijs bezochten Fundatie Zwolle (2016: 8.034) in groepsverband (114 museumlessen en 15 zap-lessen) en 6195 kinderen en jongeren bezochten Fundatie Zwolle op eigen gelegenheid (2016: 6180).

Educatief aanbod

Net als voorgaande jaren werden door het basisonderwijs bij de vaste collectie met name de museumlessen "Welkom op het kasteel" en "De verstrooide verzamelaar" afgenomen. Daarnaast was er bij de scholen ook veel belangstelling voor interactieve rondleidingen of museumlessen bij de tentoonstellingen.

Bij de tentoonstellingen werden de volgende museumlessen aangeboden:

- *Werners wondere wereld* (PO, bij Werner Tübke)
- *Stad van de toekomst* (PO, bij Joseph Klibansky)
- *Als ik niet slaap, dan denk ik aan kunst* (VO, bij Joseph Klibansky)
- *Fiep Westendorp* (PO)
- *Gruwelijk eng!* (PO, in het kader van de Kinderboekenweek)

Ook werden bij Joseph Klibansky en Werner Tübke kijkwijzers voor de bovenbouw van het Voortgezet Onderwijs (havo/vwo) ontwikkeld. Bij alle tentoonstellingen waren zogenaamde doe-opdrachten te vinden op de mobiele website. Deze opdrachten nodigen leerlingen (vanaf ca. 12 jaar) uit om op een andere manier naar de getoonde kunstwerken te kijken en zelf aan de slag te gaan.

Voor gezinnen was bij Klibansky en bij Krabbé/Ten Holt/Zomerexpo een 'Doe-blad' beschikbaar, dat ouders en kinderen korte informatie gaf bij een aantal kunstwerken en waarop korte opdrachten gemaakt konden worden.

Bijzondere workshops en ontvangsten

Op 15 februari was Museum de Fundatie aanwezig bij Xpeditie Cultuureducatie in Hengelo, georganiseerd door Rijnbrink, om een workshop voor docenten basisonderwijs te verzorgen. Daarnaast waren we op 28 juni ook vertegenwoordigd bij de speeddates voor Flevolandse leerkrachten basisonderwijs die de Interne Cultuur Coördinator Cursus volgden.

Voor docenten en interne cultuurcoördinatoren organiseerde Museum de Fundatie op 17 februari een docentenrondleiding bij Werner Tübke en Joseph Klibansky. Tijdens deze bijeenkomst werden docenten rondgeleid en kregen zij informatie over de mogelijkheden om de tentoonstellingen met hun klas te bezoeken.

Op 11 mei was er een meet & greet met Joseph Klibansky voor leerlingen uit VWO 4 van het Greijdanus College uit Zwolle. Zij werden door de artist ontvangen en konden hem vragen stellen over zijn werk.

Op 29 augustus en 6 september ontving Museum de Fundatie in het kader van de Bruisdagen (introductiedagen voor resp. nieuwe HBO- en MBO-studenten) ca. 200 en ca 150 studenten.

Net als voorgaande jaren was Museum de Fundatie ook aanwezig bij het Groot Zwols Kinderboekenfeest, dit keer in De Stadkamer op 15 oktober; een festival met theater, muziek, workshops, boekenmarkt én gastvoorzitters. Alle activiteiten sloten aan op het landelijke thema van de Kinderboekenweek, dat het motto *Gruwelijk eng!* droeg. Museum de Fundatie verzorgde een workshop waarbij kinderen kunstwerken van de Fundatie bewerkten tot een gruwelijk eng kunstwerk.

Op 17 oktober verzorgde een museumdocent een museumles voor 25 leerlingen uit VWO5 van CSG Reggesteyn op locatie bij de FundatieFusion in Hellendoorn, waar op dat moment *De kleur van vrijheid – de vrijheid van kleur* te zien was.

Educatieve projecten

Cultuureducatie met Kwaliteit

In 2017 werd de subsidieaanvraag *De wereld in!* door het Fonds voor Cultuurparticipatie gehonoreerd. Deze aanvraag werd gedaan in het kader van Cultuureducatie met Kwaliteit in samenwerking met Christelijke Jenaplanschool O.S. Cazemier in Dalfsen. Ondertussen is het project van start gegaan en is begonnen met het formuleren van een doorgaande leerlijn cultuureducatie en integratie van bezoek aan De Fundatie in deze leerlijn.

Kinderrondleiding Kasteel het Nijenhuis

Bezoeker bij *Vertikaal 14*, 2014 van Françoise Stoop

Pop-up Museum in het kader van de Nationale Museumweek

In het kader van de Nationale Museumweek, van 3 t/m 9 april, werd in het Deltion College een pop-up museum geopend met pronkstukken uit Museum de Fundatie. De tentoonstelling werd samengesteld door de Studentenraad van Deltion. Landelijk kregen drie bijzondere samenwerkingsverbanden tussen musea en onderwijsinstellingen extra aandacht in het kader van de Museumweek.

Samenwerking Cibap

Op 13 november kwam Marte Röling naar Cibap waar haar *Droomwerk* te zien was. Studenten gingen met haar in gesprek en op 17 november gaven zij vorm aan hun eigen droomwerken tijdens een speciale 'droomwerkdag'.

Samenwerking studenten Sociaal Cultureel Werk Deltion College

Studenten uit het 3^e jaar SCW hebben zich gedurende een semester verdiept in Neo Rauch en de tentoonstelling die Museum de Fundatie had gepland voor begin 2018. De studenten hebben educatief materiaal ontwikkeld voor gezinnen, VMBO-leerlingen en havo/vwo-leerlingen.

Rondleidingen en lezingen (volwassenen)

Museum de Fundatie biedt rondleidingen aan bij de diverse tentoonstellingen en de vaste collectie. In het verslagjaar boekten 155 groepen een rondleiding voor Fundatie Zwolle (2016: 231). 79 groepen boekten een rondleiding voor Kasteel het Nijenhuis (2016: 59).

Diverse rondleidingen en lezingen werden georganiseerd in samenwerking met de Vrije Academie voor Kunsthistorisch Onderwijs, BankGiro Loterij, de AVROTROS, de ABN AMRO en de Museumvereniging.

In de rondleidingen werd op verzoek een specifieke tentoonstelling behandeld, de vaste collectie en haar geschiedenis, de nieuwbouw in Zwolle of een combinatie van verschillende onderwerpen.

PERSONEEL EN ORGANISATIE

Personeel

De organisatie van Museum de Fundatie bestaat op 31 december 2017 uit een professionele kern van 39 werknemers. Op basis van een volledig dienstverband waren er gedurende het jaar 2017 30,88 fte in dienst (2016: 27,2). Voor projecten en activiteiten die de capaciteit van de organisatie overstijgen, worden externe krachten ingehuurd.

Personeelsvertegenwoordiging

Met ingang van het jaar 2006 is door het museum personeel een personeelsvertegenwoordiging gekozen, die bestaat uit drie personen. In 2016 zijn er verkiezingen geweest en is de samenstelling, per 1 februari, als volgt:

- Kristian Garssen (voorzitter);
- Jan-Albert Hiemstra (lid);
- Gerben Dirven (lid).

De directie van Museum de Fundatie heeft in 2017 regelmatig overleg gevoerd met de personeelsvertegenwoordiging.

Vertrouwenspersoon

In het verslagjaar is Maetis/Zorg van de Zaak beschikbaar geweest als vertrouwenspersoon voor het personeel.

Personele samenstelling

- drs. Ralph Keuning, directeur;
- Sarah Voss, hoofd bedrijfsvoering;
- Patty den Hartigh, projectcoördinator/management assistent;
- Harma van Putten, secretaresse;
- Teo van den Brink, coördinator marketing en pr;
- Kristian Garssen, coördinator collecties;
- Arjette van Dulmen Krumpelman, projectcoördinator collecties en educatie;
- Matty Hop, assistent bedrijfsvoering;
- Mehmed Emic, coördinator techniek en ict;
- Jolanda Falke, floormanager;
- Jan-Albert Hiemstra, floormanager;

- Jenny Kok, floormanager;
- Janet de Haan, medewerkster publiekszaken;
- Paul Journee, medewerker publiekszaken;
- Richard Kemerink op Schiphorst, medewerker publiekszaken;
- Jeroen Molenaar, medewerker publiekszaken;
- Hilde Pleysier, medewerkster publiekszaken;
- Sandra Rauwerdink, medewerkster publiekszaken;
- Marry Wijermars, medewerkster publiekszaken;
- Bernd te Winkel, medewerker publiekszaken.

Gastconservatoren

Water – ZomerExpo 2017: gastconservatoren Carlien Oudes, Carolien van der Riet en Marie Baarspul

Oproepkrachten medewerk(st)er publiekszaken

- Nora van den Berg;
- Anna Böckling;
- Mark Bolt;
- Anne Maarten Bruins;
- Reinier van Delden;
- Gerben Dirven;
- Janneke van Dulmen Krumpelman;
- Joren Hans;
- Frank van der Hoeven;
- Hans Mateboer;
- Margo van Nuland;
- Nelly Oosterwijk;
- Marcel Roesink;
- Jolanda Smit;
- Remon Stam;
- Willy Verduin;
- Liesbeth Visser;
- Ida Wijkel;
- Steef Wildenbeest;
- Bobby van der Zwan.

Museumdocenten/rondleidsters

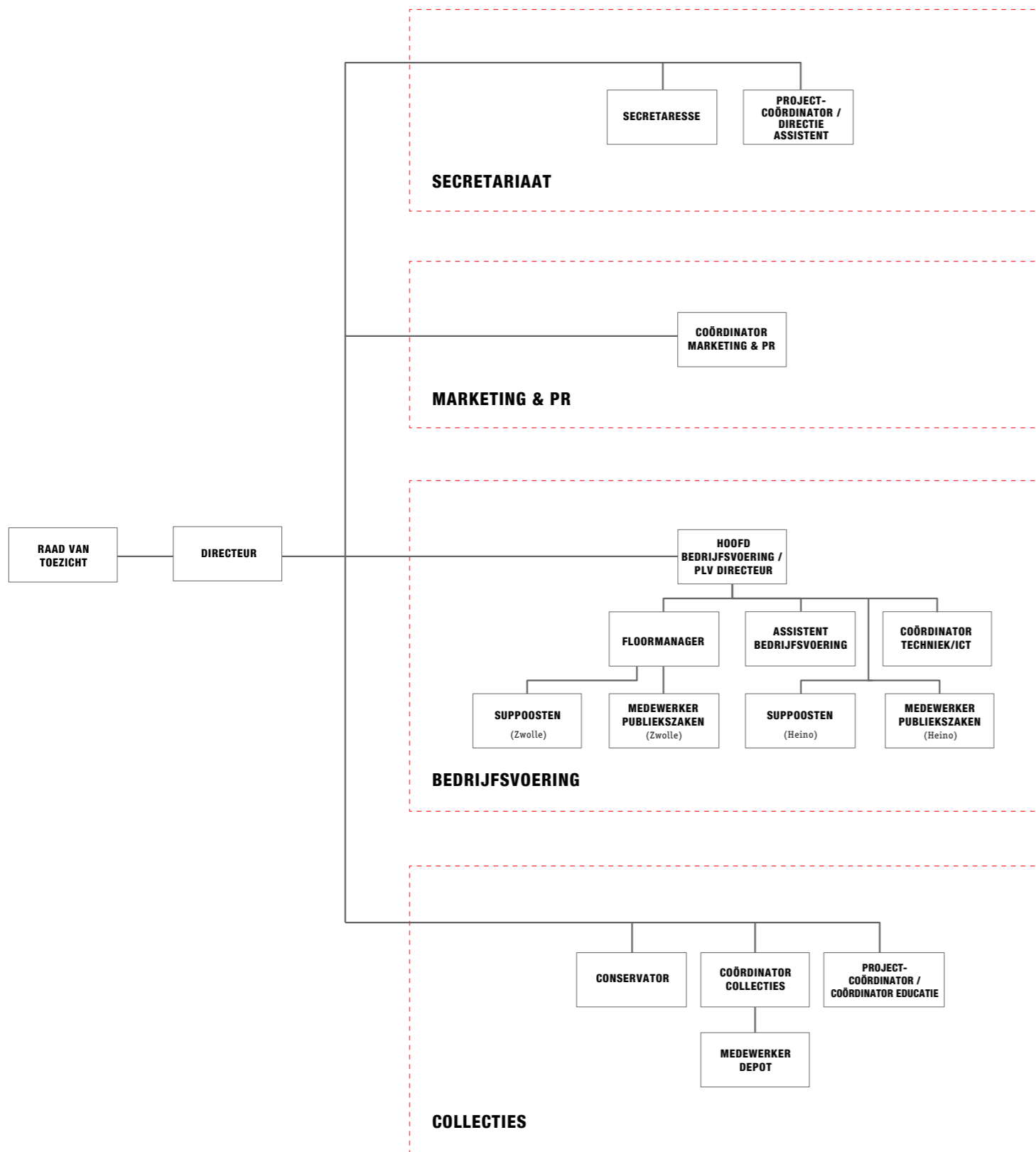
- Arda van Dam, coördinator rondleidingen;
- Corine Aalvanger;
- Carolien ten Bruggencate;
- Sylvia Homm;
- Elly Kale;
- Jellie Kooistra;
- Olivia Lankhorst;
- Maritte Leystra;
- Marit Otto;
- Saskia Pekelharing;
- Edith Plakke;
- Marlies van de Pol;
- Christa Scholten Meilink;
- Riët Stegehuis;
- Joelle Volkerink;
- Kyra Wassink;
- Ida Wijkel;
- Mary Zwetsloot.

Personele wisselingen

Uit dienst:

- Heleen Baars;
- Arjen van Dragt;
- Feico Hoekstra, conservator;
- Jeffry Koopman;
- Esmée Manubulu, projectmedewerker collectie online;
- Koen Schuurhuis, coördinator marketing en pr;
- Pieter-Bas Rebers, hoofd bedrijfsvoering/plv. directeur;
- Marlies Uil, medewerkster publiekszaken;
- Alessandra van der Voort;
- Kyra Wassink.

ORGANOGRAM

Friso ten Holt, *Familie op het strand*, 1959

FINANCIËN

Het financiële overzicht is gebaseerd op de jaarrekening 2017 van Stichting Hannema-de Stuers Fundatie. Op 26 april 2018 is deze, voorzien van een accountantsverklaring, goedgekeurd door de leden van de Raad van Toezicht. Deze jaarrekening ligt ter inzage bij de Stichting Hannema-de Stuers Fundatie.

Balans per 31 december 2017

ACTIVA (in euro's)	31-12-2017	31-12-2016
Vaste activa		
Materiële vaste activa		
Overige materiële vaste activa	51.871	85.561
	<u>51.871</u>	<u>85.561</u>
Vlottende activa		
Vorraden	68.164	97.971
Vorderingen en overlopende activa		
Debiteuren	129.748	8.631
Vorderingen inzake belastingen	66.827	53.053
Overige vorderingen en overlopende activa	160.278	270.337
	<u>356.853</u>	<u>332.021</u>
Liquide middelen	2.996.297	2.156.282
Totaal	3.473.185	2.671.836

Balans per 31 december 2017

PASSIVA (in euro's)	31-12-2017	31-12-2016
Eigen vermogen		
Algemene reserve	660.000	660.000
Reserve kunstankopen de heer Hannema	119.106	66.250
Reserve tentoonstellingsfonds	940.787	979.311
Reserve internationale topproducties/ samenwerkingsprojecten	917.403	274.895
Reserve beveiliging	169.476	169.476
Reserve restauraties	67.019	95.855
Reserve infrastructuur, huisvesting, digitalisering en communicatie	110.994	154.488
	<u>2.984.785</u>	<u>2.400.275</u>
Kortlopende schulden		
Schulden aan leveranciers	184.206	118.637
Schulden inzake belastingen en sociale lasten	58.456	66.249
Schulden inzake pensioenen	16.946	15.983
Overige schulden en overlopende passiva	228.790	70.689
	<u>488.398</u>	<u>271.559</u>
Totaal	3.473.185	2.671.836

Françoise Stoop - Noordelijke ziel

EXPLOITATIEREKENING OVER 2017 (in euro's)

Omschrijving	Werkelijk 2017	Begroting* 2017	Werkelijk 2016
Baten			
Bijdragen en subsidies	1.919.747	1.920.116	1.907.412
Entreegelden	1.623.946	887.800	1.518.885
Opbrengsten uit verhuur	91.010	93.000	93.910
Overige baten	2.044.475	794.000	1.657.267
Totaal baten	5.679.178	3.694.916	5.177.473
Lasten			
Personeelskosten	1.667.301	1.647.000	1.686.021
Huisvestingskosten	826.799	745.000	846.164
Kantoorkosten	101.302	108.500	95.911
Promotiekosten	106.293	85.000	118.106
Tentoonstellingskosten	1.408.892	284.916	1.252.180
Educatiekosten	28.894	35.000	35.670
Documentatie/collectiekosten	410.098	456.500	906.894
Overige algemene kosten	510.913	302.000	596.468
Afschrijvingen	33.690	41.000	33.805
Totaal lasten	5.094.182	3.704.916	5.571.219
Bedrijfsresultaat	584.997	-10.000	-393.746
Financiële baten en lasten	-485	10.000	6.532
Totaal exploitatieresultaat	584.511	0	-387.215

BEZOLDIGING TOPFUNCTIONARISSEN 2017 (in euro's)

Functionaris	R.H. Keuning
Functie	Directeur/Bestuurder
Aanvang en einde functieervulling in 2017	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1
Dienstbetrekking?	Ja
Bezoldiging	
Beloning plus betaalbare onkostenvergoedingen	140.063
Beloningen betaalbaar op termijn	13.783
<i>Subtotaal</i>	153.846
Individuele toepasselijke bezoldigingsmaximum	181.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	n.v.t.
Totale bezoldiging	153.846
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	n.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	n.v.t.

Bestemming van het resultaat 2017:

Dotatie algemene reserve	0
Onttrekking algemene reserve	0
Dotatie reserve kunstaankopen dhr. Hannema	300.000
Onttrekking reserve kunstaankopen dhr. Hannema	-247.144
Dotatie reserve tentoonstellingsfonds	940.953
Onttrekking reserve tentoonstellingsfonds	-979.477
Dotatie reserve internationale topproducties/ samenwerkingsprojecten	1.071.923
Onttrekking reserve internationale topproducties/ samenwerkingsprojecten	-429.415
Dotatie reserve beveiliging	0
Onttrekking reserve beveiliging	0
Dotatie reserve restauraties	10.000
Onttrekking reserve restauraties	-38.836
Dotatie reserve infrastructuur, huis ed	0
Onttrekking reserve infrastructuur, huisv ed	-43.495
	584.511

Ad* De begroting heeft geen deel
uitgemaakt van de accountantscontrole

CONTACT

Museumlocaties

Fundatie Zwolle, Blijmarkt 18-20, Zwolle
Kasteel het Nijenhuis, 't Nijenhuis 10, Heino/Wijhe

Openingstijden

Fundatie Zwolle di.-zo. 11-17 uur
Kasteel het Nijenhuis & Beeldentuin di.-zo. 11-17 uur

Kantoor- en correspondentieadres

Museum de Fundatie
't Nijenhuis 10
8131 RD Heino/Wijhe

Tel: 0572 38 81 88

Fax: 0572 38 81 77

info@museumdefundatie.nl

www.museumdefundatie.nl

Social media

Twitter: @MuseumFundatie

Facebook: @MuseumdeFundatie

Instagram: fundatiezwolle

COLOFON

Tekst en productie: Museum de Fundatie

Fotografie:

ANP, Ferdy Damman (8)

Jan Banning (84)

Thomas Bartelds (2)

Roy Beusker Fotografie (11, 66)

Lars van den Brink (7)

Niels den Haan (17)

Frank van Hienen (79, 100, 103, 104)

Erik van 't Hof (60)

Yoke Matze (87)

Mark Monsma (58, 66, 84)

Najib Nafid (56)

Pedro Sluiter (13, 15, 36, 40, 43, 44)

Peter Tjihuis (24, 28, 36, 44, 47, 48, 50, 52, 53, 55, 65, 74, 96, 106, 111, 114)

Maarten Tromp (71)

Hans Westerink (70)

Museum de Fundatie (overig)

Ontwerp: STUNNED Communicatie en Vorm, Zwolle

Van de werken van beeldende kunstenaars aangesloten bij een CISAC-organisatie zijn de publicatierechten geregeld met Pictoright te Amsterdam,

© c/o Pictoright Amsterdam 2018.

Museum de Fundatie heeft er naar gestreefd de rechten van de illustraties volgens wettelijke bepalingen te regelen. Degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot ons wenden.

© 2018 Stichting Hannema-de Stuers Fundatie, Heino/Wijhe

MUSEUM DE
FUNDATIE